

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Vita Nemenova

CESIJAS TIESISKĀ REGULĒJUMA MODERNIZĀCIJAS VIRZIENI LATVIJĀ

Promocijas darba kopsavilkums
tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai

Specialitāte – juridiskās zinātnes
Apakšnozare – civiltiesības

Rīga, 2015

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Stradiņa universitātē

Darba zinātniskais vadītājs:

Dr. habil. iur. profesors **Osvalds Joksts**,
Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Oficiālie recenzenti:

Dr. iur. profesors **Valērijs Reingolds**,
Baltijas Starptautiskā akadēmija, Latvija

Dr. iur. profesore **Ingrīda Veikša**,
Biznesa augstskola “Turība”, Latvija

Dr. iur. docenta p.i. **Inga Kudeikina**,
Rīgas Stradiņa universitāte

Promocijas darba aizstāvēšana notiks 2015. gada 28. oktobrī plkst. 16.00 Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Dzirciema ielā 16, Hipokrāta auditorijā

Ar promocijas darbu var iepazīties RSU bibliotēkā un RSU mājas lapā www.rsu.lv.

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Promocijas darbs izstrādāts ar ESF projekta
“Atbalsts doktorantiem studiju programmas apguvei un zinātniskā grāda ieguvei
Rīgas Stradiņa universitātē” 2. kārtas atbalstu

Promocijas padomes sekretāre:

Dr. iur. profesore **Sandra Kaija**

SATURS

Promocijas darba vispārīgs raksturojums, promocijas darba satura konspektīvs izklāsts	4
1. Cesijas būtība un tās izpratne tiesību teorijā	10
2. Cesijas attīstība vēsturiskā skatījumā.....	17
2.1. Cesijas pirmsākumi romiešu tiesībās	17
2.2. Cesijas attīstība civiltiesībās.....	20
3. Cedējamo prasījumu daudzveidība un to zinātniski tiesiskais raksturojums.....	24
4. Cesijas līgums, tiesiskās īpatnības, problemātika un risinājumi	28
4.1. Cesijas līgums – abstrakts rīcības darījums.....	28
4.2. Cesijas līguma spēkā esamības nosacījumi un tiesiskie aspekti.....	31
4.3. Prasījuma pāreja	33
4.4. Ar nodotajām prasījuma tiesībām saistīto tiesību pāreja, problēmjaudājumi un to risinājumu ceļi	36
4.5. Cedenta un cesionāra saistības un to izpildes vai neizpildes tiesiskās sekas	39
5. Cesijas ierobežojumi, to analīze līguma brīvības kontekstā	42
6. Parādnieka aizsardzības pasākumi un problemātika	47
6.1. Parādnieka iebildumi un strīdu procesuālie risinājumi.....	47
6.2. Tiesības uz ieskaitu un problemātika	49
Secinājumi un priekšlikumi	51
Zinātnisko publikāciju saraksts.....	63
Izmantotās literatūras saraksts	67

PROMOCIJAS DARBA VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS, PROMOCIJAS DARBA SATURA KONSPEKTĪVS IZKLĀSTS

Cesija ir prasījuma pāreja no viena kreditora citam pēc tiesiska darījuma, likuma vai tiesas sprieduma. Kreditoru, kura prasījums pāriet uz jauno kreditoru, sauc par cedentu, bet jauno kreditoru – par cesionāru¹.

V. Kalniņa un I. Novicka darbos ir izteikts uzskats, ka cesijas pazīmes pastāvēja jau romiešu tiesībās ar to atšķirību, ka saistībai bija izteikti personisks raksturs un romiešu tiesības nepieļāva prasījuma nošķiršanu no personas; faktiski romiešu tiesībās cesija veidojās kā procesuāls instruments, cesijas būtība bija noteikta kā prasījuma tiesību procesuāla īstenošana. Romiešu tiesībās sākotnēji tika atzīta kreditora spēja uzticēt citam pārstāvēt savas intereses tiesā (pie pretora). Tādu pārstāvību noformēja ar uzdevuma līgumu *mandatum agendi*, kurā norādīja *cedere actionem*, un no tā cēlies apzīmējums *cessio actionem*, kura būtība ir prasījuma tiesību procesuāla īstenošana, nemainoties kreditoram. Šī konstrukcija nebija droša pušu gribas realizācijai, jo uzdevuma devējs varēja atsaukt uzdevuma līgumu, kā arī uzdevuma līgums izbeidzās uzdevuma devēja nāves gadījumā.²

Pret personu maiņu saistībās civiltiesību attīstības dažādos etapos bija dažāda attieksme. Dažās tiesību sistēmās jebkura civiltiesiska saistība tika saistīta ar puses personību saistībā un skaitījās, ka tiesības un saistības nevar tikt nodotas, bet puses maiņa, ja arī tika pieļauta, tad tikai ārkārtas gadījumā. Tirdzniecības apgrozījuma attīstība un praktiskās vajadzības noveda pie tā, ka personu maiņa saistībā kļuva par parastu parādību, kurai ir ievērojama

¹ Torgāns K. Saistību tiesības. 1. daļa. Rīga, 2006, 155. lpp.

² Новицкий И. Б. Римское право. Москва, 1994, с. 143.

saimnieciskā nozīme. Personu maiņai saistību tiesiskajās attiecībās vienmēr katrā konkrētā gadījumā ir sava personīgā motivācija.³

V. Sinaiskis atzīmējis, ka gandrīz visas saistību tiesības pirms to izpildīšanas kļūst apgrozībā par ekonomiskām vērtībām, tādējādi pavairojot sabiedrībā apgrozības līdzekļus. Tāpēc cesija vērtīga arī no sociāli ekonomiskā viedokļa.⁴

Pirmā cesiju savā civillikumā iekļāva Vācija 1896. gadā, pēc tam Šveice 1912. gadā⁵. Pašlaik tiesību normas, kuras regulē cesijas jautājumus, ir iekļautas gandrīz visu valstu civillikumos. Lietuvas Republikā cesijas tiesiskais regulējums iekļauts 2000. gada Civillkodeksā⁶, Igaunijas Republikā cesijas tiesiskais regulējums iekļauts 2000. gadā pieņemtajā Saistību tiesību likumā⁷. Krievijas Federācijā cesija iekļauta 1995. gada Krievijas Federācijas Civillkodeksa pirmajā daļā. Cesijas tiesiskais regulējums Latvijas Republikā ir atspoguļots Civillikuma Saistību tiesību daļas devītajā nodaļā “Prasījumu tiesību cesija”.

Lielākajā daļā ārvalstu likumdošanas aktu (civillikumos, civillkodeksos) cesija tradicionāli tiek izskatīta saistību tiesību vispārējā daļā. Izņēmums ir Francijas civillkodekss, kurā tiesību normas par cesiju ievietotas saistībā ar pirkuma līgumu.

Līdz ar to līdz šim brīdim ir diskutējams jautājums par to, vai cesijas līgums ir patstāvīgs līgums vai arī dažādu līgumu elements, kuru iztīrā saistību tiesību vispārējā daļā.

³ Коллектив авторов. Гражданское и торговое право зарубежных государств. Москва: Международные отношения, 2004, с. 442.

⁴ Sinaiskis V. Saistību tiesības. Rīga, 1940, 34. lpp.

⁵ Годэмэ Е. Общая теория обязательств / Перевод с французского И. Б. Новицкого. Москва: Юриздат, 1948, с. 459.

⁶ Civil Code of the republic Lithuania 2000 // <http://www.scribd.com/doc/238911/Civil-Code-of-the-Republic-of-Lithuania>

⁷ Estonia. Law of Obligations Act. 2000 // <http://www.legaltext.ee/text/en/-X60032K1.htm>

Pētījuma aktualitāte

Pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā Latvija atjaunoja savu neatkarību un uzsāka pāreju no komandekonomikas uz mūsdienu tirgus ekonomiku. Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanu notika lielas izmaiņas tiesību aktos. Laika posmā no 1992. līdz 1993. gadam tika atjaunota 1937. gada 28. janvārī pieņemtā Latvijas Civillikuma darbība. Diemžēl 1937. gada Civillikums nav jaunu tiesību normu kopums, bet tikai iepriekšējo gadsimtu juridiskās domas apkopojums, jo Civillikuma pamatā ir romiešu tiesības, Napoleona kodekss un citi agrākā laika normatīvie akti.

Pētījuma aktualitāte ir pamatota ar to, ka grozījumi, kuri tika izdarīti Latvijas Civillikumā laika posmā no 1992. gada līdz šodienai, neskāra tiesību normas, kuras regulē prasījumu tiesību cesiju, un Latvijas tiesību teorijā līdz šim nav bijis fundamentālu pētījumu par doto tēmu. Darbā autore analizē pašreizējo situāciju cesijas tiesiskā regulējuma jomā, konstatē nepilnības Latvijas Civillikumā, piedāvā risinājumus.

Darba mērķis: apzināt pastāvošās nepilnības cesijas tiesiskajā regulējumā Latvijā, izvirzīt jaunas teorētiskas idejas un atziņas cesijas tiesiskās regulēšanas kontekstā.

Mērķa sasniegšanai tika izvirzīti šādi **darba uzdevumi**:

1. Apzināt cesijas būtību un izanalizēt tās izpratni tiesību teorijā.
2. Izanalizēt cesijas attīstību vēsturiskā skatījumā, sākot no romiešu tiesību laikiem, apzināt cesijas attīstības etapus dažādās tiesību sistēmās un to ietekmi uz mūsdienu tiesību normām cesijas tiesiskā regulējuma jomā.
3. Noteikt cedējamo prasījumu veidus, raksturot tos no zinātniskā un tiesiskā aspekta.
4. Noteikt cesijas līguma klasifikāciju no tiesību teorijas viedokļa, tāspēkā esamības nosacījumus.
5. Noteikt prasījuma pārejas momentu un to ietekmējošos faktorus.

6. Izanalizēt ar nodotajām prasījuma tiesībām saistīto (akcesoro) tiesību pāreju, noteikt ar to saistītās problēmas.

7. Apzināt cedenta un cesionāra saistības un to izpildes vai neizpildes tiesiskās sekas.

8. Izanalizēt cesijas ierobežojumus, noteikt to veidus, analizēt cesijas ierobežojumus līguma brīvības kontekstā un noteikt cesijas ierobežojumu pārkāpuma sekas.

9. Izanalizēt parādnieka tiesības uz aizstāvību, tādas kā parādnieka iebildumi un tiesības uz ieskaitu;

10. Izanalizēt Latvijas, citu valstu tiesību aktus, tiesību doktrīnas, tiesu praksi un tiesību zinātnieku darbus saistībā ar pētāmo jautājumu; apzināt pētāmās tēmas problemātiku, izvirzīt priekšlikumus Latvijas Republikas tiesību aktu pilnveidošanai.

Datu iegūšanas un apstrādes (analīzes) metodes

Zinātniskās pētniecības metodes darbā tiek izmantotas, lai sasniegtu izvirzītos mērķus un uzdevumus.

Darbā pamatā tiek izmantotas šādas zinātniskās pētniecības metodes:

- 1) analītiskā metode;
- 2) salīdzinošā metode;
- 3) deduktīvā metode;
- 4) induktīvā metode;
- 5) vēsturiskā metode.

Viena no galvenajām šī darba pētniecības metodēm ir analītiskā metode. Tā tiek izmantota, pētot gan spriedumus un normatīvos aktus, gan arī citus tiesību avotus. Veikto secinājumu, vērtējumu un priekšlikumu pamatā ir analīze.

Salīdzinošā metode tiek pielietota, lai pierādītu tiesību sistēmu kopīgās iezīmes cesijas tiesiskā regulējuma Latvijas un ģermāņu tiesību sistēmas valstīs, kā arī lai atklātu pastāvošās atšķirības.

Ar deduktīvās metodes palīdzību darbā no vispārīgiem juridiskiem terminiem un aspektiem tiek izdarīts slēdziens par individuālo – konkrētām tiesību normu prasībām to praktiskajā pielietošanā dzīvē.

Ar induktīvās metodes palīdzību tiek parādīta tiesību normu piemērotāju veiktā izmantoto tiesību normu un vispārējo tiesību principu konkretizācija gan no tiesību normām, gan no tiesu prakses, t. i., pētīta tiesību normu piemērotāju konkrētā rīcība un analizēti kļūdu cēloņi, kā arī vispārinātas praksē gūtās atziņas, pārnēsot tās uz juridisko dogmatiku.

Vēsturiskā metode tiek pielietota cesijas jēdziena un izpratnes attīstības dinamikas novērošanai, šī jēdziena izpratnes un interpretācijas izpētei.

Darba hipotēze: pastāvošā faktiskā situācija Latvijā cesijas tiesiskā regulējuma jomā prasa ar to saistīto problēmu risināšanu un tiesību aktu pilnveidošanu.

Pētnieciskā darba novitāte

Latvijas tiesību teorijā līdz šim nav bijis fundamentālu pētījumu cesijas teorētiskā pamatojuma un tiesiskā regulējuma jomā. Autore analizē cesijas teorētiskos un tiesiskos pamatus sākot no Romiešu tiesību laikiem, apskata dažādu valstu civiltiesību normas cesijas tiesiskā regulējuma jomā, salīdzina tās ar Latvijas tiesību normām saistībā ar cesiju. Darbā tiek analizēti Vācijas, Austrijas, Šveices, Anglijas, Latvijas un Krievijas vispāratzītu civiltiesību zinātnieku darbi. Pētnieciskā darba rezultātā tiek izstrādātas jaunas teorētiskas atziņas un priekšlikumi prasījumu tiesību cesijas tiesiskā regulējuma pilnveidošanai Latvijā.

Promocijas darba rezultātu aprobācija

Kopumā par pētījuma tēmu ir publicētas 32 autores zinātniskās publikācijas latviešu, angļu, vācu un krievu valodā, tajā skaitā ASV, Vācijā, Itālijā, Turcijā un Latvijā. Daļa no publicētajiem rakstiem ir iekļauta zinātniskajās datubāzēs – *SCOPUS – Elsevier*, *ProQuest – Social Sciences Index*, *EBSCOhost – EBSCO Publishing*, *Scirus Index – Elsevier*, *Index Copernicus International*, *Gesis*, *Global Impact Factor*, *Universal Impact Factor*, *SHS Web of Conferences* – un ārvalstu bibliotēku reģistros.

Promocijas darba rezultāti ir prezentēti 27 zinātniskajās konferencēs Romā (Itālija), Stambulā (Turcija), Rīgā, Daugavpilī un Rēzeknē (Latvija), no kurām 25 ir starptautiskās konferences.

Promocijas darba struktūra

Darbs sastāv no ievada, 6 nodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem un izmantotās literatūras saraksta.

1. CESIJAS BŪTĪBA UN TĀS IZPRATNE TIESĪBU TEORIJĀ

Romiešu jurists Pāvels definēja personas labumu kā lietu, kurai ir naudas vērtība.⁸ Ekonomiskie labumi, kas piedalījās apgrozībā, sabiedrības attīstības sākumposmos bija lietas (lietu tiesību objekti), pēc tam apgrozībā pakāpeniski sāka iekļaut saistību, ekskluzīvo un korporatīvo tiesību objektus, kas atspoguļoja to neizbēgami pieaugošos komplicētības procesus.

“Prasījumu” var definēt kā tiesības, kas pieder kreditoram un izpaužas iespējā iegūt noteiktus materiālus labumus no parādnieka tiesisko attiecību rāmjos, ko regulē saistību tiesību normas. Bet pašas saistību tiesības tiek raksturotas kā asinsrites sistēma, ar kuras palīdzību civiltiesiskajā organismā noris vielu maiņa⁹.

Jāatzīmē, ka saistību subjektu sastāva maiņas mehānisma izpēte ir viens no galvenajiem posmiem cesijas institūta, tā mērķa un vietas saistību tiesisko attiecību sistēmā izpētē.

Tādējādi persona, kas nodod ieguvējam savas tiesības, romiešu tiesībās tika saukta par *auctor*, bet pats ieguvējs – par *successor*. Atvasinātā tiesību iegūšana no *auctora* skatu punkta ir tiesību nodošana, bet no *successora* skatu punkta – tiesību pārņemšana – *successio*.¹⁰

Tradicionālā cesijas definīcija ir šāda: cesija – tas ir rīkojumu darījums, ar kura starpniecību notiek saistību aktīvās puses (kreditora) maiņa. Šāda cesijas kvalifikācija ir vispārpieņemta. Ir pilnībā iespējams celt iebildumus pret atsevišķām šīs definīcijas sastāvdaļām, bet ir pilnīgi neiespējami strīdēties pret to, ka nodošanas ceļā var tikt mainīts tikai saistību tiesisko attiecību subjekts un nekas vairāk. Šāds ir cesijas mehānisms mūsdienu tiesiskajās kārtībās¹¹.

⁸ Ефимов В. В. Догма римского права. Общая часть. СПб., 1893, с. 99.

⁹ Гражданское право: в 3 т.: учебник для вузов / Под ред. А. П. Сергеева и Ю. К. Толстого. Т. 1. 6-е изд., перераб. и доп. Москва: Изд-во Проспект, 2004, с. 415.

¹⁰ Хвостов В. М. Система римского права. Москва: Спарк, 1996, с. 140.

¹¹ Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. Т. 2. Москва: Международные отношения, 1998, с. 160.

Angļu tiesībās¹² saistību tiesību objektu apzīmēšanai lieto terminu *thing (chose) in action* (burtiski – lieta darbībā, procesā), kurš tiek pretstatīts lietu tiesību objektiem, ko dēvē par *thing (chose) in possession* (lieta piederībā). V. Ansons minēja 1902. gada precedentā formulēto šī termina definīciju, respektīvi, ka teiciens *chose in action* tiek lietots jebkāda veida personīgā īpašuma tiesību apzīmēšanai, attiecībā uz kurām ir tikai prasījuma vai prasības tiesības, nevis lietas fiziska valdīšana.¹³ Patlaban atbilstoši esošajai praksei teicienu *chose in action* tulko vienkārši kā “prasījuma tiesības”.¹⁴ Taču oriģinālajā skanējumā ir mazliet cita nozīmes nianse. Acīmredzot sākotnēji ar vārdu *action* bija domāts process, prāva. Taču pastāv arī cita interpretācija. Ja ar terminu *action* tiek domāta rīcība, tad teicienā *thing in action* akcents tiek likts uz to, ka šīs bezķermeniskās lietas būtība ir parādnieka rīcībā, kas arī būs kreditora tiesību objekts. Tādējādi pašā angļu tiesību terminoloģijā ir modelis, atbilstoši kuram saistību tiesību objekts būs tieši parādnieka rīcība.

Savukārt saistību tiesību nodošanu – cesiju – angļu tiesībās apzīmē ar vārdu *assignment*. Dž. Samonda un Dž. Viljamsa grāmatas “Līgumtiesību pamati” redaktors atzīmē, ka atšķirībā no kontinentālās Eiropas buržuāzisko valstu civiltiesībām, kur termins un jēdziens “cesija” attiecas tikai uz saistību prasījumu nodošanu, angļu juristi bieži vien paplašina termina *assignment* nozīmi, kas tiek tulkots ar vārdu “cesija” (nodošana), līdz termina robežām, kas nozīmē jebkuru aktu, kas pamato tiesību pārņemšanu (izņemot tiesību pārņemšanu nāves gadījumā). Līdz ar to runa ir par *assignment of property*,

¹² Daži zinātnieki, piemēram, Suhanovs, atzīmē, ka mantisko tiesību dalījums uz lietu un saistību tiesībām nav zināms anglosakšu tiesībām (sk. Гражданское право / Под ред. Суханова Е. А. Т. I. Москва, 1998, с. 491.). Taču salīdzinājumā ar kontinentālajām tiesībām pilnībā var piemērot šo klasifikāciju esošajām anglosakšu tiesībām, izņemot trastu.

¹³ Ансон В. Р. Основы договорного права. Москва, 1947, с. 281.

¹⁴ Sk. piemēram: Цвейгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. Т. II, Москва, 1998, с. 161.; Мамулян А. С., Кашкин С. Ю. Англо-русский полный юридический словарь. Москва, 1993, с. 75.

proti, par īpašuma tiesību un citu lietu tiesību, tai skaitā uz nekustamo īpašumu, nodošanu (pārceļšanu), par *assignment of shares*, proti, par tiesību uz akcijām nodošanu.¹⁵ Minētie angļu juridiskās doktrīnas noteikumi liecina, ka tiesību pārņemšanai lietu un saistību tiesībās ir vienota daba un tā attīstās atbilstoši analogiskiem noteikumiem gan romāņu-ģermāņu, gan angļu-sakšu tiesību sistēmās.

Krievu valodā vārda “cesija” galvenā nozīme ir “atteikums no kaut kā par labu citam”. Taču no šī apstākļa nevar izdarīt secinājumu, ka prasījuma cesija ir kreditora vienpusēja darbība, viņa “atteikums no prasījuma par labu citai personai”, kas noved pie prasījuma pārejas neatkarīgi no ieguvēja gribas. Cesijas aktā kopā ar kreditora gribas izpaušanu par atteikumu no sava prasījuma par labu citai personai ir arī pēdējā gribas izpaušana par šī prasījuma pieņemšanu.

Nevar neatzīmēt, ka prasījuma tiesību cesijas darījuma daba civiltiesībās ir atspoguļota nepietiekamā apmērā. Piemēram, joprojām paliek diskutējams jautājums par to, kā definēt darījumu (cesiju) – kā līgumu vai kā vienpusēju darījumu.

Daži autori apskata prasījuma cesiju kā **vienpusēju** darījumu. Piemēram, S. Aleksejevs, norādot uz kreditora iespēju rīkoties ar savu prasījumu caur tā cesiju, atzīmē, ka visi darījumi, ar kuru starpniecību tiek īstenota rīkošanās ar tiesībām, pēc būtības ir vienpusēji akti. L. Novoselova arī pieļauj prasījuma cesiju ar vienpusēja darījuma starpniecību.

B. L. Haskelbergs un V. V. Rovnijs norāda uz to, ka jebkura nodošana balstās uz atsavinātāja un ieguvēja savstarpēju gribas izteikumu un tad saskaņā ar pieņemto darījumu klasifikāciju kļūst par līgumu.¹⁶ Pēc V. M. Hvistova

¹⁵ Самонд Дж. и Вильямс Дж. Основы договорного права. Москва, 1955, с. 509.

¹⁶ Хаскельберг Б. Л., Ровный В. В. Консенсуальные и реальные договоры в гражданском праве. 2-е изд., испр. Москва: Статут, 2004, с. 80–81.

domām, jebkura nodošana ir divpusējs darījums.¹⁷ Tā kā šis darījums sastāv no divu personu gribas izpauduma, tas ir līgums un to nevar iztulkot kā vienpusēju darījumu. To apstiprina arī ārvalstu tiesiskās kārtības priekšrakstu analīze. Saskaņā ar ABGB §1392 šāda rīcība kā nodošana (cesija) paredz prasījuma pieņemšanu no jaunā kreditora puses, bet ABGB §1392 ir runa par cesijas līgumu. BGB §398 tieši kvalificē prasījuma cesiju kā līgumu.¹⁸ Šveices prasījuma cesija tiesībās tieši netiek definēta kā divpusējs darījums, bet Abs. 2Art. 165 OR ir runa par cesijas līgumu, un šāda cesijas kvalifikācija netiek apšaubīta Šveices civiltiesību zinātnes pārstāvju vidū.¹⁹

Izklāstīto prasījuma cesijas jēdzienu var saukt par tradicionālu un valdošu civiltiesību zinātnē, jo to atbalsta vairums autoru, kuri nodarbojas ar šī jautājuma izskatīšanu.²⁰

Prasījuma tiesības kā viens no īpašuma tiesību veidiem var tikt nodotas citai personai dažādos nolūkos, piemēram, lai pretim saņemtu naudas atlīdzību, lai saņemtu citu nodrošinājumu (pakalpojumu, darbu utt.), kā kompensāciju, dāvinājumu utt. Tiesiskais mērķis, kuram seko personas, kuras nodod un pieņem prasījuma tiesības, var būt dažāds, un tieši šis mērķis arī nosaka līguma veidu, kāds pastarpina attiecības starp apgrozījuma dalībniekiem (pirkšana-pārdošana, dāvinājums, ķīla utt.).

Jāatzīmē, ka Latvijas Civillikuma Saistību tiesību 9. nodaļas (prasījumu tiesību cesija) noteikumi kā tādi neregulē šīs attiecības, nosakot tikai tiesību

¹⁷ Хвостов В. М. Система римского права. Москва: Спарк, 1996, с. 175–176.

¹⁸ Cesija ir līgums; vienpusējs paziņojums par cesiju nav spēkā, ja nav pievienota (bieži klusējot) pieņemšana. Enneccerus L., Kipp Th., Wolff M. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. 23–27 Aufl. Marburg, 1927, Bd. 1, Abt. 2, S. 241.

¹⁹ Sk.: Bucher E. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht. 2 Aufl. Zürich, 1983, S. 547–548.

²⁰ Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl.; 1899, Bd. 2, Abt. 1, S. 303.; Eck E. Vorträge über das Recht des Bürgerlichen Gesetzbuchs. 1–2 Aufl. Berlin, 1903, Bd. 1, S. 385, 389; Matthias B. Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes mit Berücksichtigung des gesamten Reichsrechts. 5 Aufl. Berlin, 1910, S. 246; Keller M., Schöbi Ch. Das schweizerische Schuldrecht. 2 Aufl. Basel und Frankfurt a. M., 1985, Bd. 4, S. 43.

(prasījuma) pārejas specifiku. Tie tikai nosaka universālos vispārējos kritērijus, kuriem jāatbilst civiltiesiskajam darījumam, lai tas būtu saistību tiesību un/vai pienākuma (nosacījumi, forma) pārejas juridiskais fakts. Līdz ar to nevajag pretstatīt vienošanos par prasījuma tiesību cesiju, no vienas puses, un līgumu, kas nosaka pretim saņemto nodrošinājumu, no otras puses, jo nosacījuma par pretim saņemto nodrošinājumu no cesionāra iekļaušanas vienošanās dokumentā par tiesību cesiju nemaina tās kā cesijas juridisko būtību.

Tā kā prasījuma cesijas līguma puses ir tikai kreditors un cita persona, kļūst acīmredzams, ka parādnieka dalība līguma noslēgšanā nav vajadzīga²¹. Parādnieka ietekme uz kreditora maiņas iespēju saistībās tiek ierobežota arī citā saistībā. Regulējot singulārās mantošanas pamatojumus prasījuma tiesībās, likums paredz, ka kreditora tiesību pārejai citai personai nav vajadzīga parādnieka piekrišana, ja likumā vai līgumā nav paredzēts citādi. Tādējādi parādnieka griba neizpaužas faktiskajā prasījuma pārejas sastāvā nedz kā cesijas līguma daļa, nedz, pēc vispārīgiem noteikumiem, atsevišķa no tā vienpusēja darījuma veidā.

Jau kopš romiešu tiesību laikiem bija zināmi divi cesijas paveidi – brīvprātīgā cesija (*cessio voluntario*) un nepieciešamā cesija (*cessio necessaria*). Pēc V. Jefimova vārdiem, visbiežāk sastopama tāda parāda prasījuma brīvprātīgā nodošana (*cessio voluntaria*), kas balstās uz pušu gribu – līgumu vai testamentu.²² Ar nepieciešamo cesiju daudzi civiltiesību zinātnes pārstāvji²³ saprot tikai cesiju, kas balstīta uz likuma priekšraksta. Vispamatotākais šķiet

²¹ Nosacījums par to, ka parādnieka piedalīšanās cesijas līguma noslēgšanā nav nepieciešama, ir vispārpieņemts civilistikā. Sk., piemēram: Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929, S. 671.; Keller M., Schöbi Ch. Das schweizerische Schuldrecht. 2. Aufl. Basel und Frankfurt a.M., 1985, Bd. 4, S. 43.

²² Ефимов В. В. Догма римского права. Общая часть. СПб., 1893, с. 212.

²³ Sk., piemēram: Барон Ю. Система римского гражданского права. Вып. 3. Книга IV: Обязательственное право. 3-е изд. СПб.: Издание Книжного магазина Н. К. Мартынова, 1910, с. 113.; Ефимов В. В. Догма римского права. Общая часть. СПб., 1893, с. 212.; Байбак В. В. Вопросы цессии // Кодекс, 2000; 10: 48.

B.Vindšeida viedoklis, kurš ar *cessio necessaria* saprata cesiju, kas sekoja, nepamatojoties uz brīvprātīgi pieņemtu saistību.²⁴ Tādējādi *cessio necessaria* nozīmē ne tikai cesiju atbilstoši likumam (*cessio legis*), bet arī prasījuma tiesību pāreju pēc tiesas lēmuma (*cessio judicialis*).

Saskaņā ar izveidojušos tradīciju literatūrā prasījuma pāreja atbilstoši likumam un pamatojoties uz tiesas lēmumu tiek dēvēta attiecīgi par *cessio legis* un *cessio judicialis*²⁵. Pamatojoties uz pandektu zinātnes nosacījumiem, D. Grims definē cesiju kā saistību prasījuma pāreju no viena kreditora pie cita.²⁶ Tas nenozīmē, ka mūsu domātais prasījuma cesijas jēdziens ir pretrunā tradicionālajam uzskatam par cesiju. Nosaucot prasījuma pāreju atbilstoši likumam un pamatojoties uz tiesas lēmumu par cesiju, autori pieļauj fikciju, ka šeit ir klāt prasījuma cesija. Piemēram, G. Dernburgs ar “pašu cesiju” saprot tikai prasījuma tiesisko darījuma nodošanu²⁷ tajā pašā laikā, nosaucot prasījuma likumīgo pāreju par “nepieciešamo jeb fiktīvo cesiju”, viņš tieši atzīmē, ka tas nozīmē nevis īstā cesija, bet gan likumīgā mantošana.²⁸ Ar tādu vārdu lietojumu bija jāizpauž, ka brīvprātīgas cesijas tiesiskās sekas iestājas arī prasījuma likumīgas pārejas gadījumos.²⁹ Šāds paskaidrojuma veids jau tad ieguva pretiniekus.³⁰ Atbilstoši F. Regelsbergera taisnīgajai piezīmei tā saucamās likumīgās cesijas jēdzienam nav tiesību pastāvēt, jo tiesiskās parādības, kuras

²⁴ Виндшейд Б. Об обязательствах по римскому праву / Под ред. Думашевского А. Б. СПб.: Типография Думашевского, 1875, с. 190.

²⁵ Sk., piemēram: Windscheid B. Lehrbuch des Pandektenrechts. 7. Aufl. Frankfurt a. M., 1891, Bd. 2, S. 232, 233; Крашенинников Е. А. *Cessio legis* и *cessio judicialis* // Актуальные проблемы естественных и гуманитарных наук на пороге XXI века. Ярославль: Юриспруденция, 2000, с. 18.

²⁶ Гримм Д. Д. Лекции по догме римского права. Москва, 2003, с. 348.

²⁷ Dernburg Г. Пандекты. Т.2 Обязательственное право 3-е изд. Москва, 1911, с. 132; Гримм Д.Д. Лекции по догме римского права. Москва, 2003, с. 348

²⁸ Dernburg Г. Пандекты. Т. 2 Обязательственное право. 3-е изд. Москва, 1911, с. 133; Гримм Д. Д. Лекции по догме римского права. Москва, 2003, с. 349.

²⁹ Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2. Abt. 1, S. 325.

³⁰ Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipcig. 1902, Bd. 2, S. 343.

ietvertas tajā, satur: prasījumu pāreju, nevis to pārņemšanu; pēctecību, nevis cesiju, kuras neatņemama pazīme, tāpat kā tradīcijai, ir rīcība.³¹ Tāpēc terminu *cessio legis* un *cessio judicialis* lietošana ir pieļaujama tikai ar atzīti, ka ar tiem apzīmētajos gadījumos mums ir darīšana nevis ar prasījuma cesiju, bet gan, kā teiktu romiešu juristi, ar kvazi-cesiju (*quasi cessio*) un attiecīgi ar kvazi-cedentu (kreditoru, kurš izkrīt no saistībām) un kvazi-cesionāru (prasījuma ieguvēju).

³¹ Regelsberger F. Zwei Beiträge zur Lehre von der Cession // Archiv für die civilistische Praxis. 1880, Bd. 63, S. 158.

2. CESIJAS ATTĪSTĪBA VĒSTURISKĀ SKATĪJUMĀ

2.1. Cesijas pirmsākumi romiešu tiesībās

Prasījuma nodošanas civiltiesiskās kategorijas (cesijas) saknes iestiepjas romiešu privātajās tiesībās. Kā jau lielākā daļa institūtu, kuru aizmetņi rodami romiešu tiesībās, savas evolūcijas procesā nodošanas institūts ir izturējis būtiskas izmaiņas un uzlabojumus, ko noteica sabiedrības vajadzības katrā no tās turpmākās attīstības posmiem.

Romiešu tiesību attīstības agrīnajos posmos netika pieļauta kreditora tiesību pāreja citai personai, citiem vārdiem, saistības bija nekustīgas.³² Saistība parādījās kā vispersoniskākā saikne, kā *vinculum iuris* starp kreditoru un parādnieku, prasība bija nedalāmi saistīta ar kreditora personu un tās nodošana citam bija pretrunā ar saistību būtību.³³ Iemesli šādai situācijai, kā tiek norādīts literatūrā, ir dažādi.

Romiešu tiesību vēsture liecina, ka pirmais juridiskais institūts, kur vienas tiesiskās attiecības beidzās līdz ar citu, identisku, saturu rašanos, bija novācības institūts. To paveidi bija novācija, kas maina tiesisko attiecību saturu, un novācija, kura vērsta uz izmaiņām elementos, proti, jauno tiesisko attiecību, kas pēc satura ir identiskas iepriekšējām, subjektos. Pēdējais novācības tips ieguvis nosaukumu “delegācija”.

Delegāciju iedala **aktīvajā** (delegācija, kuras rezultātā mainās aktīvais saistības subjekts – kreditors) un **pasīvajā** (noved pie parādnieka maiņas).

Aktīvajā deleģēšanā deleģāts (parādnieks) pēc deleganta (vecā kreditora) pavēles, formāli apsolot, uzņemas saistības pret delegataru (jauno kreditoru).

³² Байбак В. В. Обязательственное требование как объект гражданского оборота. Москва: Статут, 2005, с. 8.

³³ Sk., piemēram: Ogris W. In Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, Band 1, Stichwort Abtretung. Berlin, 1971, S. 21; Kaser M., Knütel R. Römisches Privatrecht, 18. Aufl. München, 2005, S.158; Mayer-Maly T. Römisches Privatrecht, 1 Aufl., Wien, 1991, S. 152; Stoll R. Die Globalzession, Nomos Universitätsschriften, 2010, S. 27.

Tātad parādnieks apņemas samaksāt parādu jaunajam kreditoram. Līdz ar to iepriekšējā prasība zaudē spēku.³⁴ Šādas shēmas trūkumi ir acīmredzami. Pirmkārt, parādnieks uzņemas jaunas saistības pret jauno kreditoru, un iepriekšējās saistības zaudē spēku. Līdz ar to neeksistē arī iepriekšējās garantijas, un tās jaunajās parādsaistībās ir jāatjauno. Otrkārt, formālā apsollījuma ietvaros ir nepieciešama parādnieka līdzdalība, bet tas nav viņa pienākums.³⁵

Tātad delegācijas institūta vēsturiskā vieta ir mācībā par saistību rašanās un izbeigšanās veidiem, proti, par novāciju. Pazīstams krievu romānists S. Muromcevs raksta, ka vēsturiskajā ziņā novācija bijusi sākotnēji mākslīgs jēdziens, ar kura starpniecību romiešu jurisprudences pietuvojās saistību *pārņemšanas* vai saistību *nodošanas* jēdzienam.³⁶

Tomēr šai tiesiskajai konstrukcijai bija savi trūkumi, jo delegators zaudēja visas papildu tiesības, kas piederēja viņa priekšgājējam (nodrošinājumu, procentus u. tml.), jo tās dalīja saistību kreditora galveno tiesību likteni. Tāpat deleģēšanas shēma prasīja obligātu parādnieka dalību, no kura ieskatiem bija atkarīga pat saistību mainīšanas iespēja. Neapskauzams bija arī parādnieka stāvoklis – ja viņam bija jebkādi iebildumi pret deleganta prasījumu, viņam vairs nebija iespēju tos celt pret jaunizveidoto (nevis pārejošo) delegatora prasījumu.

Šādos apstākļos personu maiņai saistībās sāka izmantot diezgan senu tīri procesuālu institūtu, kura attīstība noritēja paralēli delegācijas veidu evolūcijai, t.i., procesuālās pārstāvības institūtu. Sākotnējā, agrīnākajā proce-

³⁴ Sk., piemēram: Kaser M., Knütel R. *Römisches Privatrecht*, 18. Aufl. München, 2005, S. 269; Honsell H. *Römisches Privatrecht*, 5. Auflage, Zurich, 2001, S. 108; Stoll R. *Die Globalzession*, Nomos Universitätsschriften, 2010, S. 27.

³⁵ Sk., piemēram: Kaser M. *Rechtsgeschichte des Alternums*. Das römische Privatrecht, Erster Abschnitt, München, 1971, S. 648.; Maier G. H. *Zur Geschichte der Zession* // Kunkel W., Wolf J. H. *Festschrift für Ernst Rabel*, Band 2, Tübingen, 2001, S. 206; Luig K. *Zur Geschichte der Zessionslehre*, Köln, 1966, S. 3.; Stoll R. *Die Globalzession*. Nomos Universitätsschriften, 2010, S. 28.

³⁶ Муромцев С. А. *Гражданское право Древнего Рима*. Москва, 1883, с. 320.

suālās pārstāvības veidā, ko sauca par kognīciju (jeb kognitūru), saskatīja tikai prasības pieteikuma nodošanu, turklāt nevis attiecībā uz visām saistībām, bet tikai uz saistībām, kuras ietilpa pārdodamās mantojuma masas sastāvā.³⁷ Sākotnēji kognīcijas attiecības bija sastopamas tikai formulārajā procesā un radās pēc tam, kad procesa dalībnieks nolasīja svinīgo formulu par sava pārstāvja – kognitora – nozīmēšanu. Pārstāvi procesā nozīmēja tieši prasītājs ar noteiktiem vārdiem atbildētāja klātbūtnē, piemēram: “Tā kā es prasu no Tevis zemi, tad šajā lietā es ieceļu par kognitoru .. (sekoja vārds – V. N.).” Turklāt bija vienalga, vai par kognitoru ieceltais bija uz vietas vai prombūtnē; taču, ja par kognitoru tika iecelts klāt neesošais, tad par kognitoru viņš tika uzskatīts kopš brīža, kad uzzināja par savu iecelšanu un uzņēmās kognitora pienākumus.

Tomēr kognīcijas izmantošana personu maiņai saistībā drīz vien sāka novecot.

Novācija un tās trūkumi mudināja meklēt jaunus risinājumus, un par kognīcijas attīstību kļuva cits procesuālās pārstāvības veids – *procuratio in rem suam*, kurā pārstāvis ieguva prokuratora nosaukumu. Vācu civiltiesību zinātnieks K. Luigs atzīmē, ka tas romiešu tiesībās ir nozīmīgākais līdzeklis prasījumu cesijā.³⁸

Pēdējais procesuālās pārstāvības institūta attīstības posms Romā, kas noveda pie tā izplatības uz materiāli tiesiskajām attiecībām, kļuva *cessio legis* – cesijas, kas balstīta uz likuma normu³⁹ – institūta rašanās. Šīs cesijas atšķirīgā īpašība ir tāda, ka tās pamatā bija likuma priekšraksts, nevis kreditora gribas izpausme.

³⁷ Jāpiebilst, ka par mantojuma masas pircēju tika atzīta persona, kurai mantinieks nevis vienkārši apņēmas nodot vai nodeva mantu, kas veido mantojamo masu, bet gan tas, kura labā mantinieks veica tā dēvēto *in iure cessio*, proti, tas, kuram mantinieks ļāva viņa vietā īstenot prasījuma tiesības, kas ietilpst mantojuma masā. Tādējādi, pirmo reizi termins „cesija” tiek lietots prasījumu pārejas procesa apzīmēšanai universālā tiesību pārņemšanas veida rezultātā.

³⁸ Luig K. Zur Geschichte der Zessionslehre. Köln, 1966, S. 3.

³⁹ Покрлвский И. А. История римского права / Под ред. И. В. Рака. СПб.: Летний сад, 1998, с. 310.

2.2. Cesijas attīstība civiltiesībās

Prasījuma tiesību nodošanas institūta galvenos postulātus, ko izstrādāja romiešu juristi, pieņēma kontinentālās Eiropas valstu tiesiskās kārtības.

Tieši romiešu cesijas konstrukcijas kā aktīvās un delegācijas kā aktīvās un pasīvās singulārās pārņemšanas saistību tiesiskajās attiecībās kļuva kontinentālās jurisprudences pārstāvjiem par teorētiskās izziņas priekšmetu.

Līdz pat 19. gadsimtam daudzi civiltiesību zinātnes pārstāvji cesijas būtību saskatīja apmierināšanas, piedziņas saskaņā ar saistību pārejā, nevis pašas prasījuma tiesības pārejā. Šāda pieeja sakņojas romiešu tiesību noteikumā, saskaņā ar kuru cedents pēc formas un nosaukuma paliek pilnvarotājs. Kā bonitārajam īpašniekam tiesību avoti nepiešķir nosaukumu *dominis* un pretora mantiniekam nosaukumu *heres*, tā nevar gaidīt arī vārda *creditor* pielietošanu cesionāram.⁴⁰ Tādēļ glosatori vienprātīgi uzskatīja romiešu tiesiskās saistības par nenododamām, viņu viedokli atbalstīja arī 16. gadsimta Francijas skolas izcilākie civiltiesību zinātnes pārstāvji Kujacijs un Donels. Pirmo protestu pret šiem uzskatiem, balstītu uz parasto tiesību institūtiem, izteica franču juristi praktiķi Rebufs un Tirakels. Viņu viedoklim pievienojās holandiešu juristu skola Lauterbaha, Laurenciusa, Haubolda, Hristianiusa un Gorisa personā, savukārt no vācu zinātniekiem – Šilters. Viņš bija pirmais, kas saskatīja analogiju starp ķermeniskajām lietām un prasības tiesībām, kā arī to nodošanas veidiem – tradīciju un cesiju. Šilters baudīja milzīgu autoritāti, un viņam bija virkne sekotāju. Viens no tiem, Bomers, puda ideju par to, ka jau Justiniāna tiesībās pastāvēja singulārā tiesību pārņemšana saistībās. Taču 1817. gadā klajā nāca cesijai veltīta Milenbruha monogrāfija, kurā atkal tika aizstāvēts princips par saistību nenododamību. Viņš pierādīja, ka cesionāra *actio utilis* un *actio mandata* ir gandrīz identiski, savukārt no tā izriet, ka cesionārs pēc būtības paliek cedenta pārstāvis.

⁴⁰ Барон Ю. Система римского гражданского права. Санкт-Петербург, 2005, с. 112.

Kā atzīmē O. Kļeņņikovs, vecajās vācu tiesībās tika noliegta brīva prasību pāreja. Atsaucoties uz H. Kelleru, viņš raksta, ka 14. gadsimta sākumā prasību cesija tika pieļauta tikai ar parādnieka piekrišanu. Aptuveni no 14. gadsimta otrās puses cesija kļuva iespējama bez jebkādas parādnieka līdzdalības.

1896. gada Vācijas civillikumu krājumā jau ir iekļautas normas par cesiju (398.–413. p.) un par parāda pārvešanu (414.–419. p.),⁴¹ turklāt tie atrodas saistību tiesību vispārīgajā daļā, un abos gadījumos runa ir tieši par tiesību pārņemšanu. Attiecīgos noteikumus par cesiju var atrast ne tikai Vācijas civillikumu krājumā, bet arī Austrijas civillikumu krājumā, Šveices likumā par saistību tiesībām, Grieķijas un Turcijas civilkodeksos.⁴²

Karasevičs, analizējams Francijas civiltiesības līdz 18. gadsimta beigām, rakstīja, ka atbilstoši vispārējām parastajām tiesībām esošajā saistībā var iestāties trešā persona, izmantojot *transport* un *subrogation*. Ar *transport* ir domāta saistību tiesības atsavināšana, ko veic kreditors (*cessio voluntaria* romiešiem). 17.–18. gadsimta juristi šim *transport* pievienoja romiešu tiesību principus un cesionāram piešķīra *procuratoris in rem suam* nozīmi, taču saskaņā ar parastajām tiesībām šāda cesija bija īsta saistību tiesību atsavināšana.⁴³ Tikpat grūti tiesību pārņemšanas institūts saistību jomā veidojās arī Anglijā.

ASV tika pieņemti daudzi Anglijas tiesību noteikumi attiecībā uz saistības dalībnieku maiņu. 20. gadsimta sākumā, kā atzīmēja Mališevs, Ziemeļamerikā vecais Anglijas aizliegums nodot prasījuma tiesības vai saistību prasījumus, lai arī pastāvēja nomināli, taču praksē zaudēja visu savu spēku, un taisnīguma tiesas tam nepievērsa nekādu uzmanību; turklāt ikviena godprātīga

⁴¹ Гражданское и торговое право капиталистических государств: Сборник нормативных актов для студентов факультета экономики и права. Часть I. Москва, 1973, с. 127–128.

⁴² Почуйкин В. В. Уступка права требования: Основные проблемы применения в современном гражданском праве России. Москва: Статут, 2005, с. 32.

⁴³ Карасевич П.Л. Гражданское обычное право Франции в историческом его развитии. Москва, 1875, с. 428.

maksas nodošana deva iegādātājam tādas pašas tiesības pret sākotnējo parādnieku, kādas bijušas pašam cedentam.⁴⁴ Svarīga loma cesijas institūta attīstībai ASV bija Vienotā komerckodeksa (*Uniform Commercial Code*) pieņemšana⁴⁵ (turpmāk – VKK). Kā atzīmēja R. Nariškina, 1958. gadā tika izstrādāts VKK projekts, kurā bija iekļautas darījumu apgrozījuma galveno jautājumu normas. Desmit gadu laikā VKK kļuva par visu štatu likumu (izņemot Luiziānu, Virdžīnu salas un Kolumbijas federālo apgabalu).⁴⁶ Tiesību nodošanas noteikumi ir iekļauti VKK 2. p., ko piemēro preču pārdošanas līgumam, kā arī VKK 9. p., kas regulē darījumu nodrošināšanas, pienākošos maksājumu pārdošanas, līgumisko tiesību un kustamas mantas dokumentu noformēšanas jautājumus. Atbilstoši 9. p. var nodot tiesības nevis uz pašām precēm vai pakalpojumiem, bet gan tikai tiesības uz to apmaksu vai rēķinus, saskaņā ar kuriem VKK 9.–106. p. saprot tiesības apmaksāt pārdotās preces vai iznomātās preces, vai sniegtos pakalpojumus neatkarīgi no tā, vai tās ir nopelnītas ar izpildi vai nē. D. Kalamari un D. Periljo atzīmē, ja tiesību cesija nav VKK 9. p. jurisdikcijā, tad to regulē vispārējo tiesību noteikumi, lai gan dažos gadījumos jāpiemēro arī citu likumu normas.

Nedz Anglijas, nedz Amerikas tiesībās nav iespējama singulāra tiesību pārņemšana parādnieka pusē. Piemēram, E. Dženkss, apkopojot Anglijas tiesību noteikumus, atzīmēja, ka parāda pārvede citai personai ir iespējama tikai ar novācījas (*substituted agreement*) palīdzību.⁴⁷ Tas pats attiecas uz Amerikas tiesībām.

Krievijas tiesībās prasījuma tiesību cesija guva daļēju likumdošanas nostiprinājumu 18. gadsimta beigās un 19. gadsimta sākumā.

⁴⁴ Малышев К. Гражданские законы Калифорнии: В сравнительном изложении с законами Нью-Йорка и других восточных штатов с общим правом Англии и Северной Америки. Т. 3. СПб., 1906, с. 14.

⁴⁵ Гражданское и торговое право капиталистических государств: Сборник нормативных актов для студентов факультета экономики и права. Ч. 1. Москва., 1973, с. 200–233.

⁴⁶ Гражданское и торговое право капиталистических государств / Под ред. Е. А. Васильева. Москва, 1993, с. 56.

⁴⁷ Дженкс Э. Свод английского гражданского права. Москва, 1940, с. 111.

3. CEDĒJAMO PRASĪJUMU DAUDZVEIDĪBA UN TO ZINĀTNISKI TIESISKAIS RAKSTUROJUMS

Viena no pamata tēmām, kas saistītas ar prasījuma tiesību nodošanas institūtu, ir teorētiskais pamatojums iespējai cedēt prasījumu no tā saucamajiem divpusēji saistošajiem līgumiem. Runa ir par līgumu, saskaņā ar kuru ikviena no šī līguma pusēm uzņemas saistības otras puses labā un ir uzskatāma par otras puses parādniecei tajā, ko tai ir pienākums veikt otras puses labā, un tajā pašā laikā ir tās kreditors tajā, ko ir tiesīga no otras puses prasīt (pirkšana, noma, darba līgums utt.), t. i., par to līgumu, kas ir visplašāk izplatīts civiltiesiskajā apgrozījumā un kam uzņēmējdarbībā, var teikt, piemīt valdošais stāvoklis. Civiltiesību teorijā tādus līgumus ir pieņemts saukt par sinallagmatiskiem⁴⁸ (savstarpējiem).

Jautājums par prasījuma, kas izriet no sinallagmatiskā līguma, cesijas pieļaujamību jau sen vairs nav aktuāls Rietumeiropas civilistikai. Ja 19. gadsimta beigās K. Atenhofers, pētot cesijas priekšmetu, vēl uzskatīja par nepieciešamu detalizēti pamatot apstiprinošu atbildi uz minēto jautājumu attiecībā uz atsevišķiem savstarpējo līgumu veidiem⁴⁹, tad turpmāk uzskats, ka prasījumi no savstarpējiem līgumiem var būt cesijas priekšmets, kļūst prevalējoši.^{50;51} Tādēļ J. Gernhūbers savā rakstā “Synallagma und Zession”

⁴⁸ Гражданское право: в 3 т.: учеб. для вузов / Под ред. Сергеева А. П. и Толстого Ю. К. Т. 1. 6-е изд., перераб. и доп. Москва: Изд-во Проспект, 2004, с. 6.

⁴⁹ Attenhofer K. Der Gegenstand der Cession nach schweizerischem Obligationenrechte mit besonderer Berücksichtigung des heutigen gemeinen Rechtes // Zeitschrift für schweizerisches Recht. 1885, Bd. 26, S.186–203.

⁵⁰ Sk., piemēram: Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2. Abt. 1, S. 307.; Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipzig. 1902, Bd. 2. S. 324.; Oertmann P. Das Recht der Schuldverhältnisse. 2. Aufl. Berlin, 1906, S. 271.; Matthiaß B. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts mit Berücksichtigung des gesamten Reichsrechts. 5. Aufl. Berlin, 1910, S. 246–247.; Gierke O. Deutsches Privatrecht. München und Berlin, 1917, Bd. 3, S. 185.; Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925. Halbbd. 2, S. 730.; Enneccerus L., Kipp Th., Wolff M. Lehrbuch des

konstatē, ka šobrīd cesija prasījumiem, kas izriet no savstarpēji saistošām saistību attiecībām, vairs nav nekāda problēma,⁵² un koncentrē uzmanību tikai uz tās sekām, t. sk. uz *Gestaltungsrechte* (*konstitutīvo tiesību*) un citu tiesību, kas pienākas savstarpējā līguma pusei, likteņa noteikšanu.⁵³

Sinallagmatiskā līguma gadījumā nododamais objekts jau pastāv cesijas līguma noslēgšanas brīdī. Taču var cedēt arī nākamās prasības, proti, tādas, kuru pamatojums cesijas līguma noslēgšanas brīdī vēl nav izpildīts.⁵⁴

Latvijā “nākotnes” prasījumu cesijas iespēja netiek apšaubīta. Tā ir iekļauta Civillikuma 1798. pantā.⁵⁵ Analogas tiesību normas ir 2000. gada Lietuvas Civilkodeksā (LT CK 6.101. panta 3. punkts)⁵⁶ un 2000. gada Igaunijas Saistību tiesību likumā (EE STL 165. paragrāfs).⁵⁷

Ar “nākotnes” prasījumiem praksē saprot divas tiesību kategorijas:

- 1) prasījuma tiesības, kuru izpildes termiņš vēl nav iestājies;
- 2) saistību tiesības, kuras radīsies nākotnē.

bürgerlichen Rechts. 23–27 Aufl. Marburg, 1927, Bd. 1, Abt. 2, S. 244.; Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929, S. 655.; Gauch P., Schluep W., Schmid J., Rey H. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. 7. Aufl. Zürich, 1998, Bd. 2, S. 298.; Medicus D. Schuldrecht I Allgemeiner Teil. 15. Aufl. München, 2004, S. 352.

⁵¹ Viens no nedaudzajiem Vācijas civilzinātnes pārstāvjiem, kas izvirzīja jautājumu par prasījuma, kas izriet no savstarpējā līguma, nodošanas pieļaujamību, bija R. Stammlers.

⁵² Gernhuber J. Synallagma und Zession // Festschrift für Ludwig Raiser. Tübingen, 1974, S. 58.

⁵³ Gernhuber J. Synallagma und Zession // Festschrift für Ludwig Raiser. Tübingen, 1974, S. 59–61.

⁵⁴ Analogiski anticipētajai cesijai jāaplūko esošo, taču cedentam vēl nepiederošo prasījumu cesija. Sk.: Чуваков В. Б. К вопросу об уступке будущих требований. Юридические науки // Материалы Всероссийской научной конференции, посвященные 200-летию Ярославского государственного университета им. П. Г. Демидова: Ярославль: Изд-во Яросл. ун-та, 2003, с. 12.

⁵⁵ Par cesijas priekšmetu var būt visādi prasījumi, vienalga, vai tie izriet no līguma vai no neatļautas darbības, starp tiem arī tādi, kuriem vēl nav iestājies termiņš, kā arī nosacītie un pat nākamie, un nedrošie.

⁵⁶ Nākamais prasījums tāpat ir cesijas priekšmets.

⁵⁷ Nākamus prasījumus un varbūtējus prasījumus tāpat var cedēt, ja tie cesijas brīdī ir pietiekamā mērā noteikti.

Nākotnes prasījumu cesijas fakts nekādi nepalielina risku parādnieka pusē salīdzinājumā ar esošo prasījumu cesiju. Parādnieka parādīšanās brīdī (kad tiek parakstīts līgums starp viņu un cedentu) nākotnes prasījumi kļūst par esošiem, un tas nozīmē, ka attiecībām starp cedentu un cesionāru nav nekādas specifikas.

Pirmsrevolūcijas Krievijas civilistikā netika apšaubīta prasījuma daļas cesijas iespējamība. D. I. Meijers uzskatīja, ka saistības var būt sadalītas: viena saistību daļa tiek cedēta citai personai, bet otrā, kā iepriekš, paliek pilnvarotājam. Piemēram, ja A ir parādā B 1000 rubļus un B savas prasības pusi nodot C, bet otru pusi atstāj sev. Tādos gadījumos persona neatbrīvojas no saistībām pilnībā, bet tikai attiecībā uz to daļu, kura nodota citai personai. Taču attiecībā uz šo daļu starp personām, kuras piedalās saistībās, rodas tieši tādas pašas attiecības, kādas tiek dotas pilnīgas saistību tiesību cesijas gadījumā.⁵⁸

Vairums civiltiesību zinātnieku šajā gadījumā uzskata, ka daļēja cesija ir iespējama tikai tā dēvētajās dalāmajās saistībās.

Daļējas cesijas iespējamību likumdevējs ir paredzējis 2000. gada Lietuvas Civillikuma (LT CK 6.101. panta 1. daļa)⁵⁹ un 2000. gada Igaunijas Saistību tiesību likumā (EE STL 164. paragrāfa 1. daļa).⁶⁰ Autore uzskata, ka Latvijas civillikumā būtu jāiestrādā analogiska tiesību norma.

Kopš romiešu tiesību laikiem zināmā vindikācijas prasības nodošana (*rei vindicationis cessio*) bija nostiprināta vairāku valstu likumdošanā, t. sk.

⁵⁸ Мейер Д. И. Русское гражданское право. Ч. 2. Москва.: Статут, 1997. С. 125

⁵⁹ Kreditors bez parādnieka piekrišanas var cedēt citai personai visu vai daļu prasības, ja nodošana nav pretrunā likumam vai līgumam, vai arī ja prasība nav saistīta ar kreditora personu. Prasības cesija nedrīkst ierobežot parādnieka tiesības un veidot viņa saistības smagākas.

⁶⁰ Kreditors var nodot prasījumu pilnībā vai daļēji citai personai uz līguma pamata neatkarīgi no tā, vai tam piekrīt parādnieks (prasījuma cesija). Prasījumu nevar cedēt, ja cesija ir aizliegta ar likumu vai arī ja saistību nevar pildīt citas personas kā tikai sākotnējā kreditora labā, nemainot saistības saturu.

BGB 931.§, un tika sīki izstrādāta juridiskajā literatūrā.⁶¹ Taču šādas cesijas pieļaujamība bieži vien tiek apstrīdēta.⁶² Piemēram, pēc K. Larenca domām, vindikācijas prasība nevar tikt cedēta nedz atsevišķi no īpašuma tiesībām, nedz pat kopā ar tām. Autors pamato savu uzskatu ar atsauci uz to, ka īpašnieka prasība uz lietas nodošanu, kas radusies no absolūtās īpašuma tiesības pārkāpuma, nav nekas cits kā tā pati īpašuma tiesība tās “saasinājumā” pret pārkāpēju.⁶³ Šāda vindikācijas prasības izpratne neatbilst īstenībai. Īpašuma tiesību un no tās pārkāpuma radušos vindikācijas prasību rada dažādi juridiski fakti, saista dažādas personas, uz kurām attiecas saistības, tām ir atšķirīgs saturs un piemīt atšķirīgas juridiskas īpašības. Minētais ļauj apgalvot, ka vindikācijas prasībai piemīt patstāvība attiecībā uz īpašuma tiesībām, tā pastāv līdztekus tām un nav nedz šo tiesību sastāvdaļa, nedz īpašs to stāvoklis.⁶⁴ Tā kā vindikācijas prasība nevar tikt atzīta par īpašuma tiesību “saasinājumu” pret pārkāpēju, K. Larenca apstrīdēto šīs prasības cesijas pieļaujamību nevar atzīt par pārliecinošu.

⁶¹ Sk., piemēram: Stampe E. Die Lehre von der Abtretung der Vindikation // Archiv für die civilistische Praxis. 1893, Bd. 80, S. 305–427.; Oertmann P. Beiträge zur Lehre von der Abtretung des Eigentumsanspruchs // Archiv für die civilistische Praxis, 1915, Bd. 113, S. 51–94.; Крашенинников Е. А. Цессия виндикационного притязания // Построение правового государства: вопросы теории и практики. Ярославль, 1990, с. 54–58.

⁶² Sk., piemēram: Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S.735–736.; Larenz K. Lehrbuch des Schuldsrechts. 14. Aufl. München, 1987, Bd. 1, S. 583.; Baur J. F. Stürner R. Sachenrecht. 17. Aufl. München, 1999, S. 6, 111.; Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63 Aufl. München, 2004, S. 1420, 1441.

⁶³ Larenz K. Lehrbuch des Schuldsrechts. 14. Aufl. München, 1987, Bd. 1, S. 583.

⁶⁴ Sk., piemēram: Эннекцерус Л. Курс германского гражданского права. Том I. Полутом 2. Москва, 1949, с. 384–385.; Тузов Д. О. Теория недействительности сделок: опыт российского права в контексте европейской правовой традиции. Москва, 2007, с. 464.

4. CESIJAS LĪGUMS, TIESISKĀS ĪPATNĪBAS, PROBLEMĀTIKA UN RISINĀJUMI

4.1. Cesijas līgums – abstrakts rīcības darījums

Cesijas līgums ir virzīts uz prasījuma pāreju no cedenta cesionāram. Šāda virzība atšķir to no saistību darījuma, kas noved pie saistību rašanās starp pusēm. Tā kā darījumi, kas pastarpina tiesību nodošanu, atbilst visām rīcības darījumu pazīmēm⁶⁵, cesijas līgums tradicionāli tiek apskatīts kā rīcības darījums, ar kura palīdzību cedents rīkojas ar savu prasījumu.⁶⁶

Nevar arī teikt, ka rīcības darījuma jēdziens nav zināms Latvijas civiltiesību zinātnei. E. Kalniņš rīcības darījumu definē šādi: “Rīcības darījums ir tiesisks darījums, ar ko pastāvoša subjektīva tiesība tiek nodota, apgrūtināta, pārgrozīta vai izbeigta.”⁶⁷ K. Balodis, runājot par apņemšanās (saistību – V. Ņ.) un rīcības darījumiem, norāda: “Izplatītākais rīcības darījums ir kustamas lietas nodošana īpašumā (CL 987. p.). Nododot īpašumā kustamu lietu, tiek izpildīts atsavinājuma līgums, kas ir apņemšanās darījums. Rīcības darījumi ir arī Civillikuma saistību tiesību daļā regulētā prasījumu tiesību cesija (CL 1793. p.) un atcēlējs līgums (CL 1862. p.).”⁶⁸ Krievijas literatūrā tika izdarīti mēģinājumi

⁶⁵ Rīcības darījumi ir darījumi, kuri vērsti uz to, lai tieši iedarbotos uz esošajām tiesībām: mainīt tās pēc satura, pārnest, apgrūtināt vai izbeigt. Larenz K., Wolf M. Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. 9. Aufl. München, 2004, S. 411.

⁶⁶ Sk., piemēram: Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipzig. 1902, Bd. 2, S. 322.; Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 716.; Larenz K. Lehrbuch des Schuldrechts. 14. Aufl. München, 1987, Bd. 1, S. 575.; Esser J., Schmidt E. Schuldrecht: ein Lehrbuch. 7. Aufl. Heidelberg, 1993, Bd. 1, Teilbd. 2, S. 283–284.; Lücke G. Grundfragen des Zessionrechts//Juristische Schulung, 1995, S. 90.; Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63. Aufl. München, 2004, S. 587.

⁶⁷ Kalniņš E. Tiesisks darījums // Privāttiesību teorija un prakse: Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 143. lpp.

⁶⁸ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Zvaigzne ABC, 2007, 173. lpp.

vispārīgi iedalīt darījumus rīcības un saistību darījumos,⁶⁹ tika veikta cesijas kā rīcības darījuma kvalifikācija,⁷⁰ izšķirtas vienlaicīga lietu vai saistību darījuma noslēgšanas sekas no pārstāvētā un pārstāvja puses attiecībā uz vienu un to pašu priekšmetu⁷¹ utt.

Izraisot cedētā prasījuma pāreju, cesijas līgums izraisa cesionāra īpašuma palielināšanos uz iepriekšējā kreditora īpašuma rēķina. Tādā veidā prasījuma cesija ir *piešķiršana* (piešķiršanas darījums) (*Zuwendung*).⁷²

Piešķiršanas vidū izceļ abstraktus un kauzālus darījumus,⁷³ un šī kvalifikācija ir piemērojama arī attiecībā uz cesijas līgumu.

Tradīcijas daba romiešu tiesībās, proti, tās kā kauzāla vai abstrakta darījuma kvalifikācija, joprojām ir strīdīga arī mūsdienu civiltiesību zinātnē. Ja atzīt tradīciju par kauzālu darījumu, tad gadījumā, ja nav pamatojuma vai tas nav spēkā, tradīcijai nebūs tiesisko seku un atsavinātājs varēs iesniegt pret jauno īpašnieku vindikācijas prasību. Savukārt, izejot no tā, ka tradīcija ir abstrakts darījums, pamatojuma neesamības gadījumā vai tad, ja tas nav spēkā, tradīcija tik un tā pārcels īpašuma tiesības, bet atsavinātājs var izvirzīt ieguvējam tikai tiesisko saistību prasību.

Mūsdienu tiesībās gandrīz nav absolūti abstraktu, t. i., pilnīgi atrautu no sava pamatojuma, darījumu. Tā vai citādi pamatojuma esamība un raksturs

⁶⁹ Sk., piemēram: Черепухин Б. Б. Правоприемство по советскому гражданскому праву. Москва, 1962, с. 32.; Тархов В. А. Гражданское право. Курс. Общая часть. Уфа, 1998, с. 216.; Бекленищева И. В. Гражданско-правовой договор: классическая традиция и современные тенденции. Москва, 2006, с. 118, 187.

⁷⁰ Sk., piemēram: Гражданское право / Под ред. М. М. Агаркова и Д. М. Генкина. Т. 1. 1944 с. 398.; Серебровский В. И. Договор страхования жизни в пользу третьего лица // Ученые труды ВИЮН, 1947, Вып. 9, с. 350.

⁷¹ Рясенцев В. А. Представительство и сделки в современном гражданском праве. Москва, 2006, с. 130.

⁷² Sk., piemēram: Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipcig. 1902, Bd. 2, S. 322.; Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925. Halbbd. I, S. 176.; Oser H., Schönenberger W. Das Obligationenrecht. Halbbd. I: Art. 1–183, 2. Aufl. Zürich, 1929, S. 712.; Koziol H., Welser R. Grundriss des bürgerlichen Rechts. 12. Aufl. Wien, 2001, Bd. 1, S. 116.

⁷³ Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63 Aufl. München, 2004. S. 75

tiesībās tiek ņemts vērā, bet tikai noteiktiem mērķiem. Diezgan bieži abstraktums izpaužas pierādīšanas pienākuma sadalījumā – pamatojuma esamība abstraktā darījumā tiek prezumēta, bet pretējo var pierādīt ieinteresētā puse.

Līdz ar to kreditoram, pamatojoties uz kauzālo darījumu, iesniedzot prasību pret parādnieku, ir jāpierāda, ka darījums notika, kā arī tas, ka tam bija *causa* un tā tika īstenota.

Pretēji tam, kreditoram, pamatojoties uz abstrakto darījumu, nav jāpierāda *causa* esamība un īstenošana. Tomēr parādnieks ir tiesīgs pierādīt *causa* neesamību vai nesasniegšanu un tādējādi atbrīvoties no saistībām.

Jāatzīmē, ka Vācijas civiltiesībās, uz ko tradicionāli orientējas mūsu valsts juristi, cesijai, kā jebkuram rīcības darījumam, ir abstrakts raksturs.

Vācu civiltiesību zinātnieki⁷⁴ atzīmē, ka praktiski nozīmīgas sekas no abstrakta cesijas līguma ir cedējamā prasījuma paaugstināta apgrozības spēja un parādnieka iespēju paust iebildumus atņemšana, kad iebildumi izriet no kauzālā darījuma starp cedentu un cesionāru.

Tomēr abstraktums nav nepieciešama cesijas līguma īpašība. Pēc šī līguma pušu gribas tā spēkā esamību var padarīt atkarīgu no *causa cessionis* īstenošanas. Tā notiek, ja cesijas līgums tiek noslēgts *ar nosacījumu*.

Autore nāk pie slēdziena, ka tiesību teorijas un dažādu valstu likumdošanas tulkojumā pastāv dažādi viedokļi cesijas līguma kvalifikācijā. Viedoklis par cesijas līguma abstrakto dabu valda ģermāņu civiltiesību zinātnu pārstāvju vidū. Savukārt Austrijas civiltiesību zinātnē⁷⁵ šis līgums, balstoties uz pozitīvo tiesību priekšrakstiem, tradicionāli tiek raksturots kā kauzāls darījums.

⁷⁴ Sk., piemēram: Larenz K. Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. München, 1967, S. 329.; Nörr K. W., Scheyhing R., Pöggeler W. Sukzessionen: Forderungszession, Vertragsübernahme, Schuldübernahme. 2. Aufl. Tübingen, 1999, S. 10.; Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipzig, 1902, Bd. 2, S. 341.

⁷⁵ Sk., piemēram: Koziol H., Welser R. Grundriss des bürgerlichen Rechts. 12 Aufl. Wien, 2001, Bd. 2, S. 116.; Zehetner J. Zessionsrecht. Wien, 2007, S. 5.

Šveices⁷⁶ un Krievijas civiltiesību zinātņu pārstāvju vidū jautājums par cesijas abstrakto vai kauzālo dabu ir strīdīgs. Latvijas likumdevējs konstruē cesijas līgumu kā abstraktu rīcības darījumu.

4.2. Cesijas līguma spēkā esamības nosacījumi un tiesiskie aspekti

Civillikuma 1793. pants nosaka, ka prasījumi var pāriet no agrākā kreditora uz jaunu ar cesiju, kura notiek:

- 1) pēc likuma, bez agrākā kreditora gribas izteikuma;
- 2) pēc tiesas sprieduma;
- 3) pēc tiesiska darījuma, vienalga, vai kreditors to noslēdzis uz likumiska pienākuma pamata, vai labprātīgi.

Taču, lai cesija būtu spēkā, ir nepieciešams:

- 1) lai prasījums piederētu cedentam;
- 2) lai cedentam būtu vara rīkoties ar prasījumu;
- 3) lai cedējamais prasījums būtu noteikts.

Tātad cesija ir spēkā, ja ir konkrēta cedējamā prasījuma un viņa tiesību rīkoties ar šo prasījumu piederība cedentam.

1. Prasījuma piederība. Cesijas līgums pastarpina tiesības (prasījuma), kas pieder kreditoram uz saistību pamata, pāreju. Tātad cesijai ir spēks tikai tad, ja pastāv prasījums, ar kuru rīkojas cedents. Ja cedētais prasījums tam nepieder, tad cesionārs neiegūst šīs tiesības pat savas iespējamās labticības gadījumā.⁷⁷ Pretējā gadījumā labticīga cesionāra aizsardzība notiktu uz parādnieka rēķina,

⁷⁶ Par cesijas abstrakto dabu: Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 719.; Oser H., Schönenberger W. Das Obligationenrecht Halbbd. I: Art.1-183., 2. Aufl. Zürich, 1929. S.712; Cesijas līguma kauzālā rakstura labā: Gauch P., Schlupe W., Schmid J., Rey H. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. 7. Aufl. Zürich, 1998, Bd. 2, S. 318.

⁷⁷ Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2. Aufl. Halle a.S. 1899, Bd. 2, Abt. 1, S. 318.

uz kura pleciem gultos atbildība, kas nepastāvēja attiecībā uz cedentu.⁷⁸ Tāpēc, cedējot prasījumu, noteicošais ir princips *nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse habet*. Ja šeit nav tiesību redzamības nesēja, kam varētu uzticēties ieguvējs, tad labticīga prasījuma iegūšana no nepilnvarotas personas tiek izslēgta.⁷⁹

2. Vara rīkoties ar prasījumu. Cesijas līgums ir spēkā tikai tad, ja cedentam ir vara rīkoties ar prasījumu, vai, kas ir tas pats, – tiesības rīkoties ar prasījumu. Tiesības rīkoties ar prasījumu attiecībā uz prasījumu ir blakustiesības ar rīcības pārveidojošo dabu.⁸⁰

Cedenta vara rīkoties ar prasījumu nepieciešama brīdī, kad cesijas līgums stājas spēkā.⁸¹ Ja kreditors cedē prasījumu citai personai, tad viņam vairs nav tiesību ar to rīkoties: prasījumam pārejot pie cesionāra, cedenta rīcības tiesības ir “izsmeltas”. No šī brīža prasījums pieder cesionāram, kurš atbilstoši likumam iegūst tiesības rīkoties ar šo prasījumu. Ja kreditors vienu un

⁷⁸ Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 748.

⁷⁹ Sk., piemēram: Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929, S. 681.; Larenz K. Lehrbuch des Schuldrechts. 14 Aufl. München, 1987, Bd. 1, S. 576.; Koziol H., Welser R. Grundriss des bürgerlichen Rechts. 12 Aufl. Wien, 2001, Bd. 2, S. 119.; Medicus D. Schuldrecht I Allgemeiner Teil. 15 Aufl. München, 2004, S. 356.; Fikentscher W., Heinemann A. Schuldrecht. 10 Aufl. Berlin, 2006, S. 353.; Крашенинников Е. А. Основные вопросы уступки требования // Очерки по торговому праву: Сб. науч. тр. / Под ред. Е. А. Крашенинникова. Вып. 6. Ярославль, 1999, с. 8.

⁸⁰ Sk., piemēram: Крашенинников Е. А. Правовая природа прощения долга // Очерки по торговому праву. – Ярославль, 2001, Вып. 8, с. 46–48.; Крашенинников Е. А. Передача притязаний // Проблемы защиты субъективных гражданских прав. Ярославль, 2003, Вып. 4, с. 5.; Крашенинников Е. А. Распорядительные сделки // Сборник статей памяти М. М. Агаркова. Ярославль, 2007, с. 28–31.

⁸¹ Keller M., Schöbi Ch. Das schweizerische Schuldrecht. 2. Aufl. Basel und Frankfurt a.M., 1985, Bd. 4, S. 46.

to pašu prasījumu cedējis vairākas reizes, tad to iegūst pirmais (pēc laika) cesionārs.⁸²

3. Cedējamā prasījuma noteiktība. Kā citi rīkojumi, cesijas līgums pakļaujas noteiktības jeb specialitātes principam (*Bestimmtheits- oder Spezialitätsprinzip*): šī līguma saturam jāpadara par iespējamu noteikt prasījumu, kas pieder cedentam.⁸³ Turpretī saistību līgumos, kad parāda priekšmets ir prasījumi, tiek pieļauta tā noteiktība arī ar dzimtas pazīmēm.⁸⁴

Pašā vispārīgākajā formā var teikt, ka cedējamais prasījums, noslēdzot cesijas līgumu, jāindividualizē tā, lai varētu noteikt, ko iegūs cesionārs.⁸⁵

4.3. Prasījuma pāreja

Cesijas līgums izraisa prasījuma pāreju no kreditora citai personai. No līguma spēkā stāšanās brīža cedents nav tiesīgs prasīt no parādnieka darbības veikšanu, kas ir cedētā prasījuma materiālā satura sastāvdaļa, bet parādniekam nav pienākuma veikt izpildījumu cedentam. Tā kā cedētais prasījums tiek izdalīts no cedenta īpašuma, tā kreditori no šī brīža nevar attiecināt piedziņu attiecībā uz to; kopumā šis prasījums attiecas uz cesionāra īpašuma masu.

Tā kā, cesionāram iegūstot cedēto prasījumu, cedents to zaudē, runa ir par *translatīvo* tiesību pārņemšanu. Ar cesijas līgumu tiek pārnests atsevišķs kreditora prasījums; tādējādi cedētais prasījums, ko iegūst cesionārs, notiek *singulārās* tiesību pārņemšanas ceļā.

⁸² Sk., piemēram: Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2. Abt. 1, S. 315.; Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipzig. 1902, Bd. 2, S. 329.; Koziol H., Welser R. Grundriss des bürgerlichen Rechts. 12. Aufl. Wien, 2001, Bd. 2, S. 119.; Zehetner J. Zessionsrecht. Wien, 2007, S. 117.

⁸³ Sk., piemēram: Medicus D. Schuldrecht I Allgemeiner Teil. 15. Aufl. München, 2004, S. 354.; Fikentscher W., Heinemann A. Schuldrecht. 10 Aufl. Berlin, 2006, S. 352.

⁸⁴ Medicus D. Schuldrecht I Allgemeiner Teil. 15. Aufl. München, 2004, S. 73.

⁸⁵ Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2, Abt. 1, S. 303.

Prasījuma pāreja nozīmē *prasījuma piederības izmaiņas*.⁸⁶ Var teikt, ka cesijas līguma būtība ir tiesību (prasījuma) piederības izmaiņšana.

Prasījuma cesijas līgums var būt noslēgts *ar nosacījumu*.⁸⁷ Tāda līguma (kā jebkura cita nosacīta darījuma) darbību puses nosaka atkarībā no nākamā nezināmā apstākļa iestāšanās. Šī atkarība izpaužas dažādi atkarībā no tā, vai ir runa par atliekošu vai atceļošu nosacījumu:

- 1) ja cesija ir notikusi ar atliekošu nosacījumu, cedējamais prasījums pāries pie cesionāra nevis ar cesijas līguma noslēgšanas brīdi, kā tas ir pēc vispārējiem noteikumiem, bet tikai ar apstākļa, kas ir cesijas nosacījums, iestāšanos. Piemēram, pārdošanas gadījumā cesijas līguma atliekošais nosacījums varētu būt pirkuma cenas samaksa;
- 2) cesijas līguma ar atceļošu nosacījumu gadījumā prasījums pāriet līguma noslēgšanas brīdī. Tomēr, iestājoties nosacījumam, cedenta kreditora tiesības automātiski atjaunojas. Piemēram, nodrošinājuma cesijas gadījumā cesijas līguma rezolutīvais nosacījums var būt nodrošinājuma saistības izbeigšana⁸⁸. Kā atceļamo cesijas nosacījumu līgumā var atrunāt arī atteikšanos no līguma (izpildes), kas ir tās pamatā, vai šī līguma laušanu.

Jautājums par saistību tiesību pārejas brīdi no cedenta pie cesionāra līdz šim laikam nav guvis atspoguļojumu spēkā esošajos likumdošanas aktos un ir diskusiju priekšmets civiltiesību zinātnieku vidū. Taču prasījuma tiesību cesijas, tiesību nodošanas, to pārejas brīža pie jaunā kreditora noteikšanai ir

⁸⁶ Larenz K. Lehrbuch des Schuldrechts. 14. Aufl. München, 1987, Bd. 1, S. 577.

⁸⁷ Sk., piemēram: Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2. Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2, Abt. 1, S. 302, 305.; Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 648.; Gauch P., Schluep W., Schmid J., Rey H. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. 7. Aufl. Zürich, 1998, Bd. 2, S. 294, 295.; Крашенинников Е. А. Условие в сделке: понятие, виды, допустимость. В: Очерки по торговому праву. Сборник научных трудов. Ярославль: Изд-во Яросл. ун-та, 2001, Вып. 8, с. 15.

⁸⁸ Baur J. F. Stürner R. Sachenrecht. 17. Aufl. München, 1999, S. 731, 733.

milzīga nozīme, jo tieši ar šo brīdi ir saistītas izmaiņas cedenta un cesionāra īpašuma sastāvā. Ja cesija ir veikta, tad absolūti tiesiskais efekts, kura radīšanai šis darījums ir virzīts, ir sasniegts – īpašums prasījuma tiesību formā cedentam tiek izslēgts. Uz īpašumu (prasījuma tiesībām), kas pārgājis pie cesionāra, nevar tikt vērsta cedenta parādu piedziņa, tā maksātnespējas gadījumā neietilpst cedenta īpašuma masā. Prasījuma tiesības izmantojot plašāk nekā darījumu objektu, tai skaitā nodrošinājuma darījumu objektu, var saasināties problēmas, kas saistītas ar vairāku cesionāru prasījumu prioritātes noteikšanu.⁸⁹

Ja cesijas līgumā nav norādīts noteikts fakts, kuram ir piešķirta nozīme apzīmēt prasījuma tiesību nodošanu, tad sanāk, ka tiesības ir pārgājušas līguma noslēgšanas brīdī. Piespiest cedentu nodot tiesības tādā gadījumā nav nepieciešamības: pirmkārt, prasījuma tiesības jau ir radušās cesionāram, otrkārt, cedents nevar veikt nekādas prasījuma tiesību nodošanas darbības, ņemot vērā to, ka viņam nav attiecīgu saistību. Praksē no cedenta visbiežāk cenšas panākt fakta apstiprinājumu par to, ka prasījuma tiesības ir pārgājušas pie cesionāra. Tomēr tādām apstiprinājumam ir pierādījumu, nevis tiesības veidojošs raksturs.

Kā atzīmē V. A. Belovs, cesijas līguma pušu uzdevums ir prasījuma tiesību pārejas brīža piesaistīšana konkrētam notikumam, kā tieši (“prasījums ir uzskatāms par nodotu ar šī līguma parakstīšanas brīdi”), tā arī sarežģītā formā (piemēram, “10 dienas pēc šī līguma cedējamā prasījuma apmaksas saistību izpildes”).⁹⁰

Noteikums par pušu cesijas līguma noslēgšanu un tā izpildīšanas vienlaicīgumu darbosies gadījumā, ja puses, pamatojoties uz darījumu civiltiesiskās regulēšanas rakstura dispozitivitāti, nevienosies par citu (vēlāku)

⁸⁹ Новоселова Л. А. О перемене лиц в обязательстве. *Хозяйство и право*, 2009; 5: 41.

⁹⁰ Белов В. А. Уведомление должника об уступке требования. *Законодательство*, 2001; 7: 13.

tiesību pārejas brīdi.⁹¹ Bet pat šajā gadījumā, pamatojoties uz nodošanas objekta nemateriālismu, nekāds speciāls “prasījuma tiesību nodošanas akts” nav vajadzīgs, bet darījuma tiesiskās sekas nosaka pušu panāktās vienošanās. Citiem vārdiem sakot, notikumiem, ar kuriem puses sasaista prasījuma tiesību pārejas brīdi, ir juridiskā fakta, kas apzīmē tiesību pāreju, bet ne to nodošanas veida loma.

4.4. Ar nodotajām prasījuma tiesībām saistīto tiesību pāreja, problēmjautājumi un to risinājumu ceļi

Tiesību nodošanas līguma sekas ne vienmēr beidzas ar prasījuma tiesību pāreju.

Latvijas Civillikumā nododamo tiesību apjoms noteikts 1806. pantā:

“Cesionārs gan neiegūst ar cesiju vairāk un lielākas tiesības, nekā bijušas cedentam, bet pats prasījums pāriet uz viņu ar visām pie tā piederīgām un cesijas brīdī jau pastāvošām tiesībām, pat arī tad, ja tās būtu pamatotas uz personīgu labvēlību pret cedentu, ciktāl par tām nav tieši noteikts izņēmums no šā noteikuma.

Vēl nenomaksātie prasījuma procenti, ja tie nav tieši pielīgti, arī pāriet uz cesionāru.

Cedentam jānodod cesionāram viss, kas noder par prasījuma pierādījumu vai kas var sekmēt tā piedziņu, kā arī viss tas, ko viņš saņēmis no parādnieka jau pēc cesijas.”⁹²

Ar prasījuma tiesību saistīto tiesību nodošana cesionāram ir cesijas līguma *likumiskās blakus sekas*, kas iestājas arī gadījumā, kad līgumā nekas par to nav minēts.⁹³ Tiesa, to iestāšanos var izslēgt ar cedenta un cesionāra

⁹¹ Sk., piemēram: Постановление Президиума ВАС РФ от 30.03.2010 г. по делу № 16283/09. *Вестник ВАС РФ*, 2010; 6.

⁹² Analogiskas normas ir iekļautas rietumu tiesību sistēmu lielākajā daļā. Piemēram: § 401 BGB, Abs. 1, Art. 170 OR, com. 1 art 1263 CC it.

⁹³ Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 738.

vienošanas vai kreditora un nodrošinājumu sniedzošās personas vienošanos (piemēram, kreditors un galvotājs vienojas par to, ka pretenzija pret galvotāju nepāries citai personai, nododot galvenās prasījuma tiesības).

Līgumsoda nodrošināmā darbība ir parādnieka pamudinājums izpildīt saistības, draudot tam uzlikt papildu pienākumus. Tāpēc nodrošināšanas funkciju tas pilda tikai līdz *condicio juris* iestāšanās. Kā tiesības, kas nodrošina saistību izpildi un kas pāriet cesionāram galvenā prasījuma nodošanas gadījumā, izvirzās tikai *nosacīta prasība līgumsoda nomaksai*. Jau izcēlusies prasība par līgumsoda nomaksu galveno prasījuma tiesību nodošanas gadījumā nepāriet *ipso jure* pie cesionāra, kā uzskata daži civiltiesību zinātnieki,⁹⁴ bet paliek cedentam.⁹⁵

Līdztekus citām nodrošinātām tiesībām pie cesionāra pāriet arī *ķīlas tiesības*.

Vēl viena blakustiesība, kas pāriet cedentam ir *ķīlas tiesību* likumiska pāreja prasījuma cesijas gadījumā pamatojas uz Civillikuma 1278. pantu, kas nosaka, ka *ķīlas tiesība* ir tāda tiesība uz svešu lietu, uz kuras pamata šī lieta nodrošina kreditoram viņa prasījumu tādā kārtā, ka viņš var no tās dabūt šā prasījuma samaksu.

Ķīlas tiesība kā lietu tiesība ļauj *ķīlas* ņēmējam izmantot iekļāto lietu kā parāda saistības nodrošinājumu tādējādi, ka viņš var dabūt parāda samaksu

⁹⁴ Sk., piemēram: Enneccerus L., Kipp Th., Wolff M. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. 23–27 Aufl. Marburg, 1927, Bd. 1, Abt. 2, S. 249.; Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929, S. 664.

⁹⁵ Sk., piemēram: Oertmann P. Das Recht der Schuldverhältnisse. 2 Aufl. Berlin, 1906, S. 273.; Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 740.; Nörr K. W., Scheyhing R., Pöggeler W. Sukzessionen: Forderungszession, Vertragsübernahme, Schuldübernahme. 2. Aufl. Tübingen, 1999, S. 64.; Крашенинников Е. А. Основные вопросы уступки требования // Очерки по торговому праву: Сб. науч. тр. / Под ред. Е. А. Крашенинникова. Вып. 6. Ярославль, 1999, с. 26.; Грачев В. В. Притязание на неустойку // Очерки по торговому праву. Ярославль, 2006, Вып. 13, с. 43–44.

no pašas iekļātās lietas vai arī tās pārdošanā saņemtās naudas.⁹⁶ Ķīlas tiesība ir atzīstama kā blakus tiesība un kā tāda cesijas gadījumā seko galvenajam prasījumam. Tā kā hipotēka kā ķīlas tiesība tiek ierakstīta zemesgrāmatā, tad pretēji citiem gadījumiem, piemēram, pārjaunojuma gadījumā, cesijas ierakstīšanai zemesgrāmatā iekļātāja piekrišana nav nepieciešama. “Cesionārs var prasīt (...) – atkarībā no ķīlas līguma noteikumiem – bezstrīda piespiedu izpildīšanu vai nekustamā īpašuma pārdošanu labprātīgā izolē tiesas ceļā.”⁹⁷

Komerķīlas likumā⁹⁸ regulēti noteikumi par komerķīlas nodošanu nodrošinātas prasījuma cesijas gadījumā. Komerķīlas likuma 35. panta pirmā daļa nosaka, ka, cedējot nodrošināto prasījumu, cesionāram tiek nodotas arī visas komerķīlas ņēmēja tiesības, ja vien cedents un cesionārs nav vienojušies citādi, un minētā likuma panta otrā daļa nosaka, ka par cesijas līguma noslēgšanu komerķīlu reģistra turētājs izdara atzīmi uz komerķīlas ņēmēja rakstveida paziņojuma pamata.

Nodrošinot nododamo prasījumu *ar galvojumu*, jaunajam kreditoram pāriet kā nosacītā, tā arī pilnā prasība pret galvotāju. Daži uzskata, ka gadījumā, kad prasības nodošana galvotājam ir izslēgta, tā tiek pārtraukta.⁹⁹ Tomēr jautājums par prasības likteni pret galvotāju tā izslēgšanas no nodrošinātajām tiesībām nodošanas gadījumā ir cieši saistīts ar jautājumu par šīs prasības izolētas nodošanas iespēju. Tā kā šo jautājumu, kā jau tika minēts,

⁹⁶ Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans īpašums, 1998, 160. lpp.

⁹⁷ Višņakova G., Balodis K.. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans īpašums., 1998. - 230.lpp.

⁹⁸ Komerķīlas likums. 21.10.1998 / Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 21.10.1998., stājies spēkā 01.03.1999., ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 21.04.2005. // Latvijas Vēstnesis, Nr.337/338. 11.11.1998.

⁹⁹ Sk., piemēram: Gierke O. Deutsches Privatrecht. München und Berlin, 1917, Bd. 3, S. 193.; Lamsdorff H. G., Skova B. Handbuch des Bürgschaftsrechts. München, 1994, S. 168.; Lüke G. Grundfragen des Zessionrechts // Juristische Schulung, 1995, S. 91.; Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63 Aufl. München, 2004, S. 1136.

nepieciešams risināt apstiprinoši, tad vajadzētu pieļaut iespēju cedentam saglabāt prasību pret galvotāju galvenā prasījuma izolētas nodošanas gadījumā.¹⁰⁰

4.5. Cedenta un cesionāra saistības un to izpildes vai neizpildes tiesiskās sekas

Tā kā tas ir rīcības darījums, cesijas līgums ir virzīts uz prasījuma piederības izmainīšanu. Cedenta un cesionāra tiesības un pienākumus attiecībā vienam pret otru nosaka kauzālais darījums, kas ir cesijas pamatā. Šai sakarā ir nepieciešama iepriekšējā kreditora pienākumu, kas ir paredzēti CL 1806. panta 3. daļā, rakstura un satura un tā atbildības pēc CL 1810. panta tipa analīze.

Cedenta pienākumi, kas paredzēti CL 1806. panta 3.daļā

Saskaņā ar CL 1806. panta 3. daļu, cedentam jānodod cesionāram viss, kas noder par prasījuma pierādījumu vai kas var sekmēt tā piedziņu, kā arī viss tas, ko viņš saņēmis no parādnieka jau pēc cesijas.

Iepriekšējā kreditora pienākums nodot cesionāram dokumentus, kas apstiprina cedēto prasījumu, un sniegt ziņas, kam ir nozīme tā īstenošanai, ir saistīts ar cesijas līgumu kā tādu, bet nevis ar saistību darījumu, kas ir tā pamatā, kā uzskata A. A. Pavlovs.¹⁰¹

Noteiktas grūtības, izmantojot CL 1806. panta 3. daļu, rodas prasījuma daļējas cesijas gadījumā. Ja cedentam ir interese saglabāt sev iepriekš minētos dokumentus, tad cesionārs ir tiesīgs pieprasīt tikai šo dokumentu atbilstoši apliecinātas kopijas¹⁰² vai dokumentu nodošanu pagaidu lietošanā.

¹⁰⁰ Sk., piemēram: Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 738.; Enneccerus L., Kipp Th., Wolff M. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. 23–27 Aufl. Marburg, 1927, Bd. 1, Abt. 2, S. 249.; Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929, S. 665.; Крашенинников Е. А. Правовые последствия уступки требования // Хозяйство и право, 2001; 11: 8.

¹⁰¹ Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Часть первая (постатейный) / Под ред. Н. Д. Егорова и А. П. Сергеева. С. 737.

¹⁰² Oertmann P. Das Recht der Schuldverhältnisse. 2. Aufl. Berlin, 1906, S. 274.

Cesionāra tiesības, kas atbilst iepriekš minētajiem cedenta pienākumiem, ir paredzētas tikai un vienīgi viņa iegūtā prasījuma īstenošanas nodrošināšanai. Tāpēc, ja cesionārs nodod šo prasījumu tālāk, šīs tiesības pāriet viņa tiesību pēctecim.¹⁰³

Cedenta atbildība pēc CL 1810. panta

Kopš romiešu tiesību laikiem uz cedentu tiek likta atbildība par cedētā prasījuma īstumu (*Veritas nominis*). D. I. Meiers attiecina atbildību *ex veritate nominis* uz attiecību skaitu, kuru būtība tiek noteikta kā saistību tiesību nodošana, turklāt vienādi, neatkarīgi no pamatojuma, uz kura pamata notiek nodošana.¹⁰⁴ K. N. Anņenkovs norāda, ka cedenta pienākums atbildēt par cedētā prasījuma īstumu izriet no paša cesijas rakstura kā akta par līgumisko tiesību, kas izraisa tiesību pārņemšanu par labu cesionāram, atsavināšanu.¹⁰⁵

Tomēr pamatotāks šķiet viedoklis, ka tāda atbildība ir saistīta nevis ar cesijas līgumu kā tādu, bet ar viņa atlīdzības pamatu.¹⁰⁶ Tam par labu runā Romas juristu, kuri prasījuma pārdošanas gadījumā noteica attiecīgus norādījumus, lēmums par mūs interesējošo jautājumu. Pandektisti arī uzskatīja, ka uz jautājumu par cedenta atbildību par prasījuma juridisko eksistēšanu un faktisko īstenošanu nav iespējams sniegt atbildi, kas ir balstīta uz vienu nodošanas faktu; viss ir atkarīgs no *causa cessionis*.¹⁰⁷

¹⁰³ Sk., piemēram: Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipzig. 1902, Bd. 2, S. 336.; Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München, Leipzig, 1929, S. 670.; Nörr K. W., Scheyhing R., Pöggeler W. Sukzessionen: Forderungszession, Vertragsübernahme, Schuldübernahme. 2. Aufl. Tübingen, 1999, S. 68.

¹⁰⁴ Мейер Д. И. Русское гражданское право. Ч. 2. Москва: Статут, 1997, с. 117.

¹⁰⁵ Анненков К. Н. Цессия договорных прав // Журнал гражданского и уголовного права, 1891; 2: 97–98.

¹⁰⁶ Sk., piemēram: Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2, Abt. 1, S. 302.; Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929, S. 671.; Gauch P., Schluep W., Schmid J., Rey H. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. 7. Aufl. Zürich, 1998, Bd. 2, S. 319.

¹⁰⁷ Барон Ю. Система римского гражданского права. Санкт-Петербург, 2005, с. 647.

Šī pati ideja caurvij § 1397 ABGB, Art. 171 OR, art. 1266 CC it., odst. 1 § 527 ObčZ. Pirmajā BGB projektā bija ietverts norādījums, pēc kura tas, kurš pēc līguma uzņēmās prasījuma cesiju, ir atbildīgs jaunā kreditora priekšā tikai par prasījuma tiesisko esamību. Šis norādījums tika vērtēts kā neveiksmīgs tiesisko attiecību sajaukums starp cedentu un cesionāru, kas atšķiras dažādos *causa cessionis*.¹⁰⁸ Tāpēc cedenta atbildība par prasījuma tiesisko eksistenci tika noteikta pēc BGB noteikumiem par pirkšanu (§ 437 BGB) un dāvināšanu (§ 523 BGB).

Ar neseno saistību tiesību modernizāciju BGB noteikumi par lietu un tiesību pirkšanu tika padarīti par vienlīdzīgiem, un vācu likumdošana atteicās no cedenta atbildības speciālas regulēšanas prasījuma pārdošanas gadījumā.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Stammler R. Das Recht der Schuldverhältnisse in seinen allgemeinen Lehren. Studien zum Bürgerlichen Gesetzbuche für das Deutsche Reich. Berlin, 1897, S. 197.

¹⁰⁹ Sīkāk par to sk.: Reinicke D., Tiedtke K. Kaufrecht: Abzahlungsgeschäfte, Allgemeine Geschäftsbedingungen, Eigentumsvorbehalt, Factoring, Fernabsatzverträge und elektronischer Geschäftsverkehr, finanzierte Kaufverträge, Haustürgeschäfte, Leasing, Pool-Vereinbarungen, Produzentenhaftung, Teilzeit-Wohnrechtsverträge (Time sharing), UN-Kaufrecht und Verbrauchsgüterkaufverträge. 7 Aufl. München, 2004, S. 469.

5. CESIJAS IEROBEŽOJUMI, TO ANALĪZE LĪGUMA BRĪVĪBAS KONTEKSTĀ

Pēc H. Dernburga atzinuma, cesijas iespējamība nav prasījuma obligāta īpatnība,¹¹⁰ jo virknē gadījumu prasījuma cedēšanas iespējamība var tikt izslēgta. Tas var notikt prasījuma rakstura, pušu vienošanās dēļ vai pamatojoties uz likumu¹¹¹. Cesijas izslēgšana var būt absolūta, ja prasījums nav cedējams nekādos apstākļos, un nosacīta, ja noteiktos apstākļos prasījums var tikt cedēts. Pēdējā gadījumā var runāt arī par ierobežotu prasījuma cesiju.

Tomēr jāatzīmē, ka šāda ierobežojuma varbūtība ir nopietns ierobežojošs faktors attiecībā uz saistību (īpaši naudas) prasījumu tiesību apgrozības attīstību. Līgumiskie ierobežojumi, ja vien tie nav vērsti uz likumīgo interešu saglabāšanu, var kavēt tirgus ekonomikas principu ievērošanu. Pirmām kārtām nepieciešams noteikt mērķi šāda ierobežojuma noteikšanai līgumā. Neskatoties uz visu iespējamo situāciju daudzveidību, šāda ierobežojuma mērķis ir tas, lai parādnieks saņemtu papildu garantijas tiesisko attiecību stabilitātei ar konkrēto kreditoru (pateicoties pēdējā kompetencei, pastāvošajām ilgstošajām saimnieciskajām attiecībām u. tml.). Nekādus citus labumus šis noteikums darījuma dalībniekiem, acīmredzot, nerada.

Nepieciešams uzsvērt, ka spēkā esošie likumdošanas akti ietver tiesiskās normas gadījumiem, kad tiešām nepieciešams aizstāvēt parādnieka intereses. Visos pārējos gadījumos runa ir tikai par kreditora papildu saistībām, kas samazina parādnieka risku darījumā ar konkrēto kontrahentu. Šīs tēzes netiešs apstiprinājums ir tiesību piemērotāja iestāšanās par to, ka līgumiskais

¹¹⁰ Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle a.S., 1899, Bd. 2, Abt. 1, S. 308.

¹¹¹ Крашенинников Е. А. Основные вопросы уступки требования // Очерки по торговому праву: Сб. науч. тр. / Под ред. Е. А. Крашенинникова. Вып. 6. Ярославль, 1999, С. 22.

nodošanas aizliegums zaudē juridisko spēku pēc tiesas lēmuma pieņemšanas par parāda piedziņu pēc prasījuma, attiecībā uz kuru tāds tiek noteikts.

Šādā situācijā parādniekam esošās tiesības apstrīdēt prasījuma nodošanas darījumu ir viņa interešu aizsardzības ārkārtas mērs, turklāt cedenta, cesionāra un personu, kas var nākotnē iegādāties strīdus tiesības, intereses ir ievērojami aizskartas.

Jau pagājušajā gadsimtā civiltiesību zinātnieki pievērsa uzmanību prasījumu dažādajam raksturam, kurus likumdevējs apvienoja vienā grupā. Piemēram, I. B. Novickis izšķīra prasījumus, kuri pēc sava satura ir saistīti ar doto kreditoru, un prasījumus, pēc kuriem parādniekam ir jāveic to izpildījums personīgi kreditoram, tāpēc pietiekamā mērā tas ir ieinteresēts kreditora personībā; ja pirmie prasījumi principā nevar tikt cedēti, tad otro prasījumu cesija ir pieļaujama ar parādnieka piekrišanu. Šis viedoklis nostiprinājās spēkā esošajā Krievijas likumdošanā, kas norobežo prasījumus, kuri ir nesaraujami saistīti ar kreditora personību,¹¹² un prasījumus, kuros parādniekam kreditora personībai ir būtiska nozīme.¹¹³

Latvijas Civillikumā cesijas ierobežojumi ir formulēti 1799. pantā:

1) visi prasījumi, kuru izlietošana vai nu pēc līdzēju vienošanās, vai pēc likuma, saistīta ar kreditora personu;

2) prasījumi, kuru saturs ar to izpildījumu kādai citai personai, bet nevis īstajam kreditoram, pilnīgi pārgrozītos.

Autore uzskata, ka šis formulējums būtu pēc iespējas jākonkretizē.

Uz prasījumiem, kas ir nesaraujami saistīti ar kreditora personību (stingri personiski vai augsti personificēti prasījumi), ir attiecināmi prasījumi par kaitējuma, kas nodarīts dzīvībai vai veselībai, atlīdzzināšanu, kā arī

¹¹² Гражданский кодекс Российской Федерации (1995). Москва, 1995, ст. 383. // www.interlaw.ru/law/docs/10064072/10064072-001.htm

¹¹³ Гражданский кодекс Российской Федерации (1995). Москва, 1995, п. 2, ст. 388. // www.interlaw.ru/law/docs/10064072/10064072-001.htm

prasījumi par uzturlīdzekļu samaksu. Šo prasījumu nesaraucamā saikne ar kreditora personību tiek noteikta ar to, ka pēc tiem veicamie nodrošināmie maksājumi ir vērsti tieši uz pilsoņa uzturēšanu. Šāds raksturs ir arī prasījumiem par pilsoņa mūža uzturēšanu, kā dēļ tie arī ir stingri personiski prasījumi.

Kas attiecas uz uztura līgumu kā saistību tiesību, tad, kaut gan uztura līgumu var slēgt arī citas personas labā, tomēr Civillikums nosaka ierobežojumu, un saskaņā ar Civillikuma 2102. pantu uztura ņēmēja tiesība uz uzturu nav cedējama. Uztura ņēmēja tiesība ir personiska rakstura tiesība, tāpēc likums izslēdz šīs tiesības cesiju, tāpat kā tās pāreju mantošanas ceļā.

Tas pats attiecas uz uztura prasījumiem, kas izriet no ģimenes tiesībām un pamatā ir likumiski un neizriet no līguma. Pie prasījumiem, kuri nesaraucami saistīti ar kreditora personu un tāpēc nevar tikt cedēti, pieskaitāmas, piemēram, vecāku tiesības prasīt no saviem bērniem uzturu. Minētā vecāku prasījumu tiesība nevar tikt cedēta pat arī tad, ja ir bērnu piekrišana šādai cesijai.¹¹⁴

Tāpat saskaņā ar Civillikumu nevar cedēt bērnu un vecāku savstarpējās alimentācijas prasības un arī bijušo laulāto savstarpējās uztura piedziņas prasības. Lai gan likumā nav tiešas atrunas, tomēr prasījumiem, kas izriet no ģimenes tiesībām, vienmēr ir personīgs raksturs, tā izpilde citai personai mainītu prasījuma mērķi un būtību. Līdz ar to prasījuma saturs ar tā izpildi citai personai pilnīgi pārgrozītos.

Saskaņā ar Civillikuma 286. pantu bez bāriņtiesas atļaujas aizbildnis nevar nepilngadīgajam piederošos kapitāla prasījumus ne uzteikt, ne cedēt. Civillikuma 287. pants nosaka, ka ja aizbildnim cedē kādas trešās personas prasījumu pret nepilngadīgo, aizbildnis zaudē savu prasījuma tiesību nepilngadīgajam par labu.

Cesijas izslēgšana prasījuma rakstura dēļ tiek apspriesta dažādi, atkarībā no tā, vai ir runa par stingri personīgu prasījumu vai prasījumu, kur kreditora

¹¹⁴ Сводъ гражданскихъ узаконений губерний Прибалтийскихъ / Сост. В. Буковский. Рига, 1914, т. 2.

personībai ir būtiska nozīme attiecībā uz parādnieku. Pirmajā gadījumā mērķis, uz kuru tiecas likumdevējs, paredzot prasījuma nesaraucamu saikni ar kreditora personību, tiek panākts tikai ar izpildījumu dotajam kreditoram (piemēram, prasījums par uztura nodrošināšanu apgādājamam). Tāpēc šāda prasījuma cesija nav spēkā arī tad, ja parādnieks to atbalsta. Otrajā gadījumā prasījuma cesija tiek izslēgta tikai parādnieka interesēs. Tāpēc, ja parādnieks piekrīt šāda prasījuma cesijai, tā ir uzskatāma par cedējamu.¹¹⁵

V. Lūke uzskata, ka prasījuma cesija, neskatoties uz tās līgumisko aizliegumu, ir iespējama, ja starp cedentu, cesionāru un parādnieku ir vienošanās, kuras ietvaros cedents un parādnieks vienojas par cesijas aizlieguma atcelšanu, bet cedents un cesionārs – par prasījuma atkārtotu cesiju¹¹⁶. Tomēr šajā gadījumā cesijas veikšanai pietiek ar vienkāršu cesijas līguma atzīšanu no parādnieka puses,¹¹⁷ jo kā cesijas aizliegums, tā arī atteikšanās no tā ir tikai parādnieka interešu sfērā.

Mūsdienu tiesību aktos raksturīgs ir cesijas līgumiskā aizlieguma darbības ierobežojums divos virzienos.

Pirmkārt, tie satur noteikumus, kas paredz cesionāra, kurš nav zinājis par tādu aizliegumu, aizstāvību. Piemēram, BGB § 405 un Abs. 2 Art. 164 OR paredz: ja godprātīgs cesionārs ieguvis prasījumu, ļaujoties uz rakstisku parāda apliecinājumu, kurā nav minēts cesijas aizliegums, *debitor cessus* nedrīkst pretstatīt tam iebildumu, ka cesija bijusi izslēgta ar pušu vienošanos. Itālijas civilkodekss parādnieka atsauci uz vienošanos arī uzskata par nepieļaujamu, ja nav pierādīts, ka cesionārs ir zinājis par to cesijas laikā (com. 2 art.

¹¹⁵ Крашенинников Е. А. Основные вопросы уступки требования // Очерки по торговому праву: Сб. науч. тр. / Под ред. Е. А. Крашенинникова. Вып. 6. Ярославль, 1999, с. 23.

¹¹⁶ Lūke W. Das rechtsgeschäftliche Abtretungsverbot // Juristische Schulung, 1992.

¹¹⁷ Sk., piemēram: Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63. Aufl. München, 2004, S. 593.; Крашенинников К. А. Допустимость уступки требования // Хозяйство и право, 2000; 8: 84.

1260 CC it). Acīmredzams, ka šādus nosacījumus ir nepieciešams ieviest arī Latvijas likumdošanā.

Otrkārt, ir vērojama tendence atzīt naudas prasījuma cesiju, kaut arī cesija notikusi par spīti līgumiskajam aizliegumam. Piemēram, UNIDRUA Konvencijas 6. p. 1. p. "Par starptautisko faktoringu" (Otava, 1988. g. 28. maijs) paredz, ka naudas prasījuma cesija no piegādātāja puses finanšu aģentam būs spēkā pat tad, ja starp piegādātāju un parādnienu eksistē vienošanās par tās aizliegumu. Analogiska tiesību norma ir iekļauta Komerclikuma 470. pantā: starp parādnienu, kurš ir komersants, un klientu noslēgta vienošanās, saskaņā ar kuru ir aizliegta vai ierobežota klienta prasījumu nodošana citai personai, nav spēkā attiecībā uz prasījumu nodošanu tādai personai, kura sniedz faktoringa pakalpojumus.

Civillikuma 1389. pants nosaka, ka nav cedējamas arī izpirkuma tiesības, jo persona, kurai pieder izpirkuma tiesība, nevar to atdot nevienam citam, un viņai, ja pretinieks to prasa, ar parakstu jāapstiprina, ka viņa izpērk vienīgi sev un savā labā.¹¹⁸ Izpircējs nevar izpirkuma tiesību nodot citam, jo tā pieder izpircējam personiski, tāpēc to nevar izpirkt citas personas labā, darbojoties kā šīs personas klusais vai atklātais vietnieks. Autore piekrīt Latvijas tiesību zinātniekiem,¹¹⁹ kuri norāda, ka ieguvēja tiesībai – prasīt no izpircēja apstiprinājumu par izpirkšanu sev un savā labā – nav nekādas praktiskas jēgas, jo izpircējam nav aizliegts vispirms izpirkt īpašumu sev un atsavināt to tālāk citai personai tūlīt pēc īpašuma tiesību iegūšanas. Pēc autores domām, šī tiesību norma no Civillikuma ir jāizslēdz.

Ja prasījuma cesija ir izslēgta, cedētais prasījums nepāriet pie cesionāra, bet paliek cedentam.

¹¹⁸ Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības. 28.01.1937 / Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 28.01.1937.; stājies spēkā 01.03.1993.; ar grozījumiem, kas pieņemti līdz 22.06.2006. // www.pro.nais.dati.lv – 1389. p.

¹¹⁹ Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans īpašums, 1998, 242. lpp.

6. PARĀDNIEKA AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI UN PROBLEMĀTIKA

6.1. Parādnieka iebildumi un strīdu procesuālie risinājumi

Ar iebildumiem CL 1808. p. saprot, pirmkārt, iebildumus to tehniskajā nozīmē (piemēram, iebildums par prasības noilguma iestāšanos, tiesības apturēt saistību izpildi, aizturējuma tiesības), otrkārt, apstākļus, kas kavē nododamās prasības rašanos vai izraisa tās pārtraukšanu, uz kuriem var atsaukties parādnieks (piemēram, darījuma spēkā neesamību, uz kuru ir balstītas nododamās prasījuma tiesības, vai arī šī prasījuma izbeigšanu ar izpildījumu).¹²⁰

Šo iebildumu veidu norobežošanai ir nozīme, it īpaši jautājumā, vai ir nepieciešams parādnieka iesniegums par atbilstošiem apstākļiem, lai tiesa atteiktu cesionāram prasībā.

Tehniskie iebildumi ir parādnieka *pretprasība* pret cesionāra prasību. Tāpēc tiesa var atteikt prasības celšanu, tikai ja to *īsteno*s pilnvarota persona; tai nav tiesību to darīt, atsaucoties tikai uz iebilduma faktiskā sastāva izpildi.¹²¹ Tādējādi, ja ir iebildums par pretprasības neizpildi, nepieciešams, lai parādnieks *paziņotu* par savas saistības izpildes *apturēšanu*.

Turpretī tiesību īstenošanu traucējoši un tiesības pārtraucoši fakti tiesai ir jāņem vērā neatkarīgi no tā, vai *debitor cessus* atsaucas uz šādiem apstākļiem¹²². Piemēram, spēkā neesošs darījums, kura prasījuma tiesības tiek cedētas, nozīmē, ka ir notikusi kreditoram nepiederoša prasījuma nodošana;

¹²⁰ Tāda pati nozīme ir terminiem “Einwendungen” § 1396 ABGB un § 404 BGB un “Einreden” – Abs. 1, Art. 169 OR. Tuhr A. Der allgemeine Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. Leipzig, 1910, Bd. 1, S. 289.; Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 748–749.; Popp F. Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar. Wien, 2001, S. 2.

¹²¹ Sk., piemēram: Tuhr A. Der allgemeine Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. Leipzig, 1910, Bd. 1, S. 292.; Larenz K. Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. München, 1967, S. 259.

¹²² Tuhr A. Der allgemeine Teil des deutschen bürgerlichen Rechts. Leipzig, 1910, Bd. 1, S. 292.

līdz ar to nodošanas līgums nav spēkā. Tādējādi darījuma neesamību, no kura izceļas nododamās prasījuma tiesības, tiesai ir jāņem vērā *ex officio*. To neievēro V. A. Belovs, kura skatījumā tiesai ir tiesības ņemt vērā nodotās prasījuma tiesības pamata spēkā neesamību nevis pēc savas iniciatīvas, bet tikai uz parādnieka iesnieguma pamata.¹²³

Daži iebildumi sakarā ar kreditora personu pienākas parādniekam procesuālo tiesību priekšrakstu rezultātā. Cesionāra prasības īstenošana tiesas ceļā notiek, ņemot vērā noteikumu, ka visas darbības, kas veiktas pirms jaunā kreditora iesaistīšanās procesā, ir viņam saistošas tikpat lielā mērā kā cedentam. Tāpēc, ja cedents ir atteicies no prasības, bet pēc tam cesionārs ceļ to pašu prasību, tad cedenta darbību sekas, pateicoties tiesību pārņemšanai, attiecas uz cesionāru, un lieta jāpārtrauc.

Nosakot to, kādi iebildumi ir bijuši Civillikuma 1808. panta nozīmē, ir vietā salīdzināt tā tekstu ar OR 169. p. 1. apakšp., kas nosaka, ka iebildumus, kas ir pretstatīti nodevēja prasībai, parādnieks var izvirzīt arī pret ieguvēju, ja tie jau pastāvējuši (*vorhanden waren*) brīdī, kad viņš saņēmis ziņas par tiesību nodošanu. Komentējot šo priekšrakstu, šveiciešu civiltiesību zinātnieki norāda, ka runa ir par visiem iebildumiem, kas ir pastāvējuši pirms paziņojuma par tiesību nodošanu, un proti, nav nepieciešams, lai uz šo brīdi iebildumu jau var pretstatīt procesā; pietiek, ka pastāv tā tiesiskais pamats.¹²⁴ Tādā veidā parādnieks var jaunajam kreditoram pretstatīt tos iebildumus *ex persona cedentis*, kuru *tiesiskais pamatojums* pastāvēja brīdī, kad parādnieks tika informēts par prasījuma tiesību pāreju, pat ja viņš uz šo brīdi neiesniedza vai nevarēja iesniegt atbilstošu iebildumu.

¹²³ Белов В. А. Сингулярное правоприменение в обязательстве. Москва: ЮрИнфоР, 2000, с. 268–269.

¹²⁴ Oser H., Schönenberger W. Das Obligationenrecht Halbbd. I: Art. 1–183., 2. Aufl. Zürich, 1929, S. 733.

Lai novērstu nenoteiktību jautājumā par iebildumiem, ko parādnieks var izvirzīt pret jaunā kreditora prasībām, nepieciešams precizēt, ka runa ir par iebildumiem, kuru iesniegšanas juridiskais pamatojums ir radies uz paziņojuma saņemšanas brīdī.

Cesionāra prasībai var pretstatīt ne tikai iebildumus, kas bijuši pret *sākotnējo* kreditoru, bet arī iebildumus, kas iesniegti pret *jebkuru cesionāra tiesību pirmsteci* (piemēram, ja prasījuma tiesības tikušas cedētas vairākas reizes).¹²⁵

Parādnieka iebildumus no attiecībām ar iepriekšējo kreditoru var iedalīt divās grupās:

- 1) pamatoti līdz prasījuma tiesību pārejai cesionāram;
- 2) pamatoti pēc prasījuma tiesību pārejas, bet pirms paziņošanas parādniekam.

6.2. Tiesības uz ieskaitu un problemātika

CL 1808. pants paredz, ka prasībai, kuru parādnieks izmanto ieskaitam, jābūt pretprasībai, proti, tā jāvērs pret galvenās prasības kreditoru. Prasības nodošanas gadījumā šis ieskaits priekšnoteikums tiek pakļauts būtiskām modifikācijām.

Kā jau tika atzīmēts iepriekš, saskaņā ar CL 1808. pantu parādniekam ir tiesības izvirzīt pret jauno kreditoru iebildumus, kādi viņam bija pret sākotnējo kreditoru brīdī, kad tika saņemts paziņojums par saistības tiesību pāreju jaunajam kreditoram. Pie šiem iebildumiem pieder arī atsauce uz nododamās prasības izbeigšanos brīdī, kad parādnieks uzzināja par cesiju. Ja *debitor cessus* jau pirms prasības nodošanas ir paziņojis cedentam par pret viņu vērstās pretprasības ieskaitu, tas nozīmē, ka cesionārs nav saņēmis neko, jo cesijas

¹²⁵ Gauch P., Schluep W., Schmid J., Rey H. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. 7. Aufl. Zürich, 1998, Bd. 2, S. 310.

priekšmets bija jau nepastāvošā prasība. Taču CL 1808. p. darbojas par labu parādniekam tad, kad viņš paziņo par ieskaitu *pēc nodotā prasījuma pārejas cesionāram, taču līdz paziņojuma par to saņemšanai*. Šajā gadījumā mums ir darīšana *ar ieskaitu pret cedentu, kas nebija kreditors pēc nodotās prasības*. Par pamatu šādam ieskaitam kalpo uzticība kreditora redzamībai, kas saglabājas cedentam līdz brīdim, kad parādnieks saņems paziņojumu par cesiju. Šādas nepaziņošanas nelabvēlīgo seku risks gulstas uz cesionāru.

Turklāt, saskaņā ar CL 1808. pantu prasības cedēšanas gadījumā parādniekam ir tiesības ieskaitīt pret jaunā kreditora prasījumu savu pretprasību pret sākotnējo kreditoru. Analogiskas tiesības parādniekam piešķir arī citu valstu likumdevēji, piemēram, Vācijas, Šveices un Čehijas (BGB 406. 2. rindk. 169. p. OR, 2. rindk. § 529 ObČZ).

Prasījuma daļējas nodošanas gadījumā *debitor cessus* var izvēlēties, pret kādu prasījuma daļu viņš veiks ieskaitu.¹²⁶

Ārvalstu civiltiesību zinātnieki uzsver, ka ir jāatzīst parādnieka tiesības uz prasījumu pret bijušo kreditoru, kas cieši saistītas ar to pašu tiesībattiecību kā cedētais prasījums, ieskaitu neatkarīgi no to rašanās brīža un informētības par cesiju.¹²⁷ Parādnieka tiesības uz prasījumu pret cedentu, kas cieši saistītas ar cedēto prasījumu, ieskaitu, speciāli atrunātas Eiropas līgumtiesību principu 11:307. panta 2. p., tajā pašā laikā, kad citus prasījumus pret cedentu parādnieks var ieskaitīt pret cesionāru ar nosacījumu, ka tās pastāv brīdī, kad parādnieks saņēma paziņojumu par prasījuma cedēšanu.

¹²⁶ Sk., piemēram: Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925, Halbbd. 2, S. 751–752.; Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63. Aufl. München, 2004, S. 597.

¹²⁷ Zehetner J. Zessionsrecht. Wien, 2007, S. 18.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi

1. Prasījuma nodošanas civiltiesiskās kategorijas (cesijas) saknes iestiepjas romiešu privātajās tiesībās. Kā jau lielākā daļa institūtu, kuru aizmetņi rodami romiešu tiesībās, savas evolūcijas procesā cesijas institūts ir izturējis būtiskas izmaiņas un uzlabojumus, ko noteica sabiedrības vajadzības katrā no tās turpmākās attīstības posmiem. Saistību prasījumu pielaide dalībai apgrozībā kļuva par loģiski nepieciešamu elementu civilo tiesību ēkas izbūvē. Privāto tiesību galvenais noteikums slēpjas subjektīvo tiesību nododamībā.

Prasījuma tiesību nodošanas institūta galvenos postulātus, ko izstrādāja romiešu juristi, pieņēma kontinentālās Eiropas valstu tiesiskās sistēmas. Līdz pat 19. gadsimtam daudzi civiltiesību zinātnes pārstāvji saskatīja cesijas būtību apmierināšanas, piedziņas pēc saistības tiesību pārejā, nevis pašas prasījuma tiesības pārejā.

Tiesību pārņemšana, kas iespējama, rodoties tiesībām tikai lietu tiesiskajās attiecībās, pakāpeniski guva atzinību arī saistībās. Prasījuma cesijas institūts ir mērojis ilgstošu evolūcijas ceļu – no pilnīga nolieguma līdz likumdošanas nostiprinājumam daudzās civiltiesiskajās sistēmās. Singulāra tiesību pārņemšana saistībās kļuva iespējama, pateicoties gan ekonomiskajam, gan tiesiskajam faktoriem. Ekonomiskais faktors izpaudās tādējādi, ka saistība sāka apgrūtināt ne tik daudz parādnieka personību, cik tā īpašumu. Tiesiskā faktora būtība ir juridisko formu meklēšanā, ar kuru palīdzību šādu tiesību pārņemšanu varētu īstenot un par kurām visbeidzot kļuva prasījuma cesija.

2. Latvijas Civillikuma Saistību tiesību 9. nodaļas (prasījumu tiesību cesija) noteikumi nosaka prasījuma pārejas specifiku. Tie tikai nosaka universālos vispārējos kritērijus, kuriem ir jāatbilst civiltiesiskajam darījumam, lai tas būtu saistību tiesību un/vai pienākuma (nosacījumi, forma) pārejas

juridiskais fakts. Sakarā ar to nevajag pretstatīt vienošanos par prasījuma tiesību cesiju, no vienas puses, un līgumu, kas nosaka pretim saņemto nodrošinājumu, – no otras puses, jo nosacījuma par pretim saņemto nodrošinājumu no cesionāra iekļaušanas vienošanās dokumentā par tiesību cesiju nemaina tās kā cesijas juridisko būtību. Prasījuma norobežošana no līgumiskās attiecības Civillikumā ir nostiprināta 1800. pantā: “Prasības cesija, ja par to nav citādi norunāts, atzīstama par paša tā prasījuma cesiju, kurš ir prasības priekšmets; bet uz cesionāru (1801. p.) pāriet tikai prasījuma tiesība, bet ne tā līgumiskā attiecība, no kuras šī tiesība izriet.”

3. Prasījuma cesija ir vienošanās, kuras noslēgšanai nepieciešama divu pušu – kreditora un personas, kas iegūst prasījumu – saskaņotas gribas izpaušana. Šāda vienošanās par cesiju ir *divpusējs* darījums, t. i., *līgums*. Par kļūdainu ir jāatzīst dažu civiltiesību zinātnieku uzskats, ka cesija ir vienpusējs darījums.

4. Visizplatītākais cesijas veids ir cesija pēc tiesiska darījuma vai līgumiska cesija, kas tiek noslēgta atbilstoši Civillikuma 1793. panta trešajai daļai. Šajā gadījumā cesija ir tiesisks darījums vai līgums starp cedentu un cesionāru, kuram jāatbilst kā Civillikumā noteiktajām speciālajām normām, kuras regulē tieši prasījuma tiesību cesiju, tā arī darījumu vispārējiem spēkā esamības noteikumiem, kas regulēti Civillikuma 1403., 1404., 1405. pantā u.c. Tāpat uz cesiju pilnā mērā attiecināmas arī Civillikuma noteiktās tiesību normas par līgumiem.

Prasījums var pāriet citai personai ne tikai saskaņā ar cesijas līgumu, bet arī atbilstoši likumam un pamatojoties uz tiesas spriedumu par prasījuma nodošanu. Šo pamatojumu atšķirīgā iezīme ir tāda, ka šeit nav darījuma, kas virzīts uz prasījuma pāreju. Tā kā prasījuma cesija ir līgums, kļūst acīmredzams, ka gadījumos, kad prasījums pāriet atbilstoši likumam vai pamatojoties uz tiesas spriedumu, jautājums par cesiju ir diskutējams.

5. Cesijas līgums ir virzīts uz prasījuma pāreju no cedenta cesionāram. Šāda virzība atšķir to no saistību darījuma, kas noved pie saistību rašanās starp pusēm. Tā kā darījumi, kas pastarpina tiesību nodošanu, atbilst visām rīcības darījumu pazīmēm, Rietumeiropas valstīs cesijas līgums tradicionāli tiek apskatīts kā rīcības darījums, ar kura palīdzību cedents rīkojas ar savu prasījumu.

6. Izraisot cedētā prasījuma pāreju, cesijas līgums izraisa cesionāra īpašuma palielināšanos uz iepriekšējā kreditora īpašuma rēķina. Tādā veidā prasījuma cesija ir *piešķiršana (piešķiršanas darījums)*. Šāda ir Rietumeiropas tiesību zinātnieku nostāja. Cesionāra īpašuma palielinājums prasījuma cesijas rezultātā ir samērā reāls: cedētais prasījums spēj kalpot kā cesionāra rīcības priekšmets, tiek iekļauts viņa īpašuma masā, uz to var vērst piedziņu utt. Līdz ar to var secināt, ka cesijas kā piešķiršanas kvalifikācija nevar tikt pakļauta nekādam apšaubījumam.

7. Viedoklis par cesijas līguma abstrakto dabu ir valdošs ģermāņu civiltiesību zinātņu pārstāvju vidū. Savukārt Austrijas civiltiesību zinātnē šis līgums, balstoties uz pozitīvo tiesību priekšrakstiem, tradicionāli tiek raksturots kā kauzāls darījums. Šveices civiltiesību zinātņu pārstāvju vidū jautājums par cesijas abstrakto vai kauzālo dabu ir strīdīgs. Runājot par cesijas darījumu abstraktumu, nedrīkst aizmirst, ka mūsdienu tiesībās praktiski nav absolūti abstraktu darījumu, tas ir, pilnīgi atrautu no sava pamatojuma. Tādā vai citādā mērā pamatojuma esamība un raksturs tiesībās tiek ņemts vērā, bet tikai noteiktiem mērķiem. Diezgan bieži abstraktums izpaužas pierādīšanas pienākuma sadalījumā – pamatojuma esamība abstraktā darījumā tiek prezumēta, bet pretējo var pierādīt ieinteresētā puse.

8. No sinallagmatiskiem līgumiem izrietošo prasījumu daba neizslēdz to cedēšanas iespēju, jo tiem korespondējošo saistību savstarpējā nosacītība *neizraisa stiprāku saikni starp kreditoru un parādnieku nekā tā, kas piemīt cita veida saistību attiecībām*. Jautājums par *prasījuma, kas izriet no*

sinallagmatiskā (savstarpēji saistoša) līguma, cesijas pieļaujamību jau sen vairs nav aktuāls Rietumeiropas civiltiesību zinātnei. Lai kļūtu par kreditoru atbilstoši vienai no savstarpējā līguma izrietošajai elementārajai saistībai, cesionāram nav obligāti uzņemties cedenta parādu atbilstoši pretējai saistībai; ja šāda uzņemšanās nav notikusi, tad cedents, tāpat kā iepriekš, paliek parādā parādniekam attiecībā uz piešķirumu.

9. Latvijas Civillikuma Saistību tiesību 9. nodaļā “Prasījumu tiesību cesija” nav konkrēti noteikts, ka ir iespējama prasījuma daļas cesija, kaut gan, vadoties pēc visām Civillikuma tiesību normām, tas ir iespējams; šķēršļu prasījuma daļas cedēšanai nav. Tā kā Lietuvas Civillkodekss un Igaunijas Saistību tiesību likums ir jauni tiesību akti (pieņemti 2000. gadā), tajos ir norāde uz prasījuma daļas cesijas iespēju, kas minēta LT CK 6.101. panta 1. punktā un EE STL 164. paragrāfa 1. punktā. Autore uzskata, ka Civillikuma 1793. pantā ir nepieciešamas izmaiņas, respektīvi, jāiestrādā norāde uz prasījuma daļas cesijas iespējamību.

10. Attiecībā uz cesiju solidārajā saistībā tā ir jāizskata kā saistība plašā nozīmē, kuras ietvaros pastāv vairākas elementāras saistības. Ja pastāv solidārā saistība ar vairākām *aktīvām* personām, tad katram no solidārajiem kreditoriem ir tiesības nodot savu prasību citai personai. Tāpat kā solidārā parāda gadījumā, te ir vairākas patstāvīgas atsevišķi cedējamās prasības, kas saistītas ar dzēsošās darbības vienotību. Tādēļ, ja viens no solidārajiem kreditoriem nodos savu prasījuma tiesību citai personai, bet parādnieks veiks izpildījumu otrajam kreditoram, tad cesionāra iegūtā prasība izbeigsies. Solidārajā saistībā ar vairākām *pasīvām* personām ir jāatzīst par pieļaujamu prasījuma pret vienu no solidārajiem parādniekiem nodošana.

11. Cedējamās prasības identifikācijas problēma ir viena no galvenajām anticipētajai cesijai. Tiesību zinātnieku starpā pastāv dažādi viedokļi par to, kādā veidā jābūt identificējamam nākotnes prasījumam. Vieni uzskata par pietiekamu, lai cedētā nākamā prasība būtu nosakāma pēc parādnieka

personības, priekšmeta un apmēra, citi – ka cedējamajam nākotnes prasījumam jābūt individualizētam tādā veidā, lai, pats vēlākais, tā īstenošanas brīdī nebūtu šaubu par to, vai tas ir cedējams.

Jautājuma par saistību tiesību, kuras rodas nākotnē, cesiju izskatīšanai ir liela nozīme sakarā ar šī institūta pieprasījumu mūsdienu ekonomiskajā praksē. Daudzās valstīs un starptautiskā līmenī aktīvi tiek izmantoti finansēšanas mehānismi, kurus juridiski pastarpina līgumi, kuru priekšmets ir neesošas, nākotnes (faktoringa, projektu finansēšana u.c.) tiesības.

Latvijā nākotnes prasījumu cesijas iespēja netiek apšaubīta. Tā ir iekļauta Civillikuma 1798. pantā. Daži civiltiesību zinātnieki uzskata, ka ar nākotnes prasījumu tiek saprasts arī prasījums, kura apmaksas termiņš vēl nav iestājies, bet šī prasījuma pamatojums jau eksistē. Autore, aplūkojot jēdzienus – “esošās” un “nākotnes” prasījuma tiesības –, uz nākotnes prasījumiem vistiešākā vārda nozīmē attiecina tikai saistību tiesības (prasījumus), kuras vēl nav radušās.

12. Lai cesija būtu spēkā, ir nepieciešams:

- 1) lai prasījums piederētu cedentam,
- 2) lai cedentam būtu vara rīkoties ar prasījumu,
- 3) lai cedējamais prasījums būtu noteikts.

Tātad cesija ir spēkā, ja ir konkrēta cedējamā prasījuma un viņa tiesību rīkoties ar šo prasījumu piederība cedentam.

Tātad cesijai ir spēks tikai tad, ja pastāv prasījums, ar kuru rīkojas cedents. Ja cedētais prasījums tam nav piederējis, tad cesionārs neiegūst šo tiesību pat savas iespējamās labticības gadījumā. Tāpēc, cedējot prasījumu, noteicošais ir princips *nemo plus juris ad alium transferre potest, quam ipse habet*. Persona, kas ir uzņēmusies saistības nodot vienu un to pašu prasījumu dažādām personām, ir tiesīga veikt tikai vienu prasījuma cesiju, kurai būtu spēks. Kreditoriem, kuri nav pirmā cesionāra lomā prasības nodošanas saistībā, iestājas vispārējās saistību neizpildes sekas.

Cesijas līgums ir spēkā tikai tad, ja cedentam ir vara rīkoties ar prasījumu, vai, kas ir tas pats, tiesības rīkoties ar prasījumu.

Kā citi rīkojumi, cesijas līgums pakļaujas noteiktības jeb specialitātes principam, šī līguma saturam jāpadara par iespējamu noteikt prasījumu, kas pieder cedentam. Savukārt saistību līgumos, kad parāda priekšmets ir prasījumi, tiek pieļauta tā noteiktība arī ar dzimtas pazīmēm.

Pašā vispārīgākajā formā varētu teikt, ka cedējamais prasījums, noslēdzot cesijas līgumu, jāindividualizē tā, lai varētu noteikt, ko iegūs cesionārs.

13. Cesijas līgums izraisa prasījuma pāreju no kreditora citai personai. No līguma spēkā stāšanās brīža cedents nav tiesīgs prasīt no parādnieka darbības veikšanu, kas ir cedētā prasījuma materiālā satura sastāvdaļa, bet parādniekam nav pienākuma veikt izpildījumu cedentam. Tā kā cedētais prasījums tiek izdalīts no cedenta īpašuma, tā kreditori no šī brīža nevar attiecināt piedziņu attiecībā uz to, kopumā šis prasījums attiecas uz cesionāra īpašuma masu.

Tā kā, cesionāram iegūstot cedēto prasījumu, to zaudē cedents, runa ir par *translatīvo* tiesību pārņemšanu. Ar cesijas līgumu tiek pārņemts atsevišķs kreditora prasījums; tādā veidā cedētais prasījums, ko iegūst cesionārs, notiek *singulārās* tiesību pārņemšanas ceļā.

14. Jautājums par saistību tiesību pārejas no cedenta pie cesionāra brīdi līdz šim laikam nav guvis atspoguļojumu spēkā esošajos tiesību aktos un ir diskusiju priekšmets civiltiesību zinātnieku vidū. Turklāt prasījuma tiesību cesijas, tiesību nodošanas, to pārejas pie jaunā kreditora brīža noteikšanai ir milzīga nozīme, jo tieši ar šo brīdi ir saistītas izmaiņas cedenta un cesionāra īpašuma sastāvā. Ja cesija ir veikta, tad absolūti tiesiskais efekts, uz kura radīšanu šis darījums ir virzīts, ir sasniegts, īpašums prasījuma tiesību formā cedentam tiek izslēgts. Uz īpašumu (prasījuma tiesībām), kas pārgājis pie cesionāra, nevar tikt vērsta cedenta parādu piedziņa, tā neietilpst cedenta

īpašuma masā maksātnespējas gadījumā. Prasījuma tiesības izmantojot plašāk nekā darījumu objektu, tai skaitā nodrošinājuma darījumu objektu, var saasināties problēmas, kas saistītas ar vairāku cesionāru prasījumu prioritātes noteikšanu.

Cesijas līguma slēgšana nenozīmē tiesību pāreju, bet saistībās esošo personu maiņu. Tas nozīmē, ka tam ir nepieciešami papildu juridiskie fakti.

Ja cesijas līgumā nav norādīts noteikts fakts, kuram ir piešķirta nozīme apzīmēt prasījuma tiesību nodošanu, tad var secināt, ka tiesības ir pārgājušas līguma noslēgšanas brīdī.

15. Prasījuma tiesību nodošanas ietekme uz tiesību nodrošinājuma likteni var būt atšķirīga. Nodrošinot nododamo prasījumu *ar galvojumu*, jaunajam kreditoram pāriet kā nosacītā, tā arī faktiskā prasība pret galvotāju. Līdztekus citām nodrošinātām tiesībām pie cesionāra pāriet arī *ķīlas tiesības*.

16. Līgumsods ir viens no visbiežāk pielietotajiem saistību tiesību pastiprināšanas veidiem blakus galvojumam, ķīlai (hipotēkai) un rokasnaudai. Līgumsodam ir sodīšanas un zaudējumu atlīdzināšanas funkcija. Gadījumos, kad no lietas apstākļiem secināms, ka līgumsods pēc tā apmēra, salīdzinot ar iespējamajiem pārkāpuma izraisītajiem zaudējumiem, veic galvenokārt sodīšanas funkciju, tā piemērošana vērtējama atbilstoši vispārējiem sodīšanas rakstura tiesisko līdzekļu piemērošanas principiem, tostarp soda samērīguma un taisnīguma principiem.

Līgumsoda nodrošināmā darbība ir parādnieka pamudinājums izpildīt saistības, draudot tam uzlikt papildu pienākumus. Tāpēc nodrošināšanas funkciju tas pilda tikai līdz *condicio juris iestāšanās*. Kā tiesības, kas nodrošina saistību izpildi un kas pāriet cesionāram galvenā prasījuma nodošanas gadījumā, izvirzās tikai *nosacīta prasība līgumsoda nomaksai*. Jau izcēlusies prasība par līgumsoda nomaksu galveno prasījuma tiesību nodošanas gadījumā nepāriet *ipso jure* pie cesionāra, bet paliek cedentam.

17. Prasībai par zaudējumu kompensāciju piemīt *patstāvīgs raksturs* attiecībā pret tiesībām, no kuru pārkāpuma tā ir izcēlusies. Šī prasība turpina pastāvēt, pat ja pārkāptās tiesības ir izbeigušās, un to atsavināšanas gadījumā nepāriet *ipso jure* pie jaunā tiesību īpašnieka, bet tiek atsavināta ar atsevišķu cesijas līgumu.

18. Procenti pēc savas ekonomiskās dabas ir atlīdzība par atrauto peļņu, t.i., zaudējumu sastāvdaļa.

Civillikuma 1806. panta 2. daļa nosaka, ka *vēl nenomaksātie prasījuma procenti, ja tie nav tieši pielīgti, arī pāriet uz cesionāru.*

Tāds formulējums izraisa vairākus jautājumus. Pirmkārt, netiek paskaidrots, par kādiem procentiem ir runa: par nokavējuma procentiem vai par procentiem, kas nomaksājami par naudas līdzekļu izmantošanu, kas piešķirti atbilstoši aizņēmuma līgumam, kredītīgumam, komerciālā kredīta veidā utt. Šāda diferenciacija attiecībā uz CL 1806. panta 2. daļu būtu veicama, jo prasību par nenomaksātajiem procentiem likteni nepieciešams noteikt tādā pašā veidā kā prasībām par nodarītajiem zaudējumiem, parādniekam neievērojot maksājuma termiņu, kā arī par nomaksājamo līgumsodu: ja nav atsevišķas vienošanās, tie visi paliek cedentam.

19. Pozitīvi ir vērtējams 2014. gada 11. septembrī pieņemtais Šķīrējtiesu likums, kas stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī, kura 13. panta 4. daļā ir iestrādāta ilgi gaidītā tiesību norma: “Cedējot prasību, uz cesionāru pāriet prasījuma tiesības, bet ne līgumā ietvertā šķīrējtiesas klauzula par civiltiesiska strīda izskatīšanu šķīrējtiesā”.

20. Cedenta atbildība cesionāra priekšā ir noteikta CL 1810. pantā. Autore uzskata, ka nepieciešams uzlikt pienākumu cedentam atbildēt par cedētā prasījuma spēkā neesamību.

21. Cesijas ierobežojumi ir noteikti Civillikuma 1799. pantā. Cesijas izslēgšana var būt absolūta, ja prasījums nav cedējams nekādos apstākļos, un

nosacīta, ja noteiktos apstākļos prasījums var tikt cedēts. Civillikuma 1799. pantā ir noteikti kritēriji, pēc kuriem cesija nav pieļaujama:

1) visi prasījumi, kuru izlietošana vai nu pēc līdzēju vienošanās vai pēc likuma, saistīta ar kreditora personu;

2) prasījumi, kuru saturs ar to izpildījumu kādai citai personai, bet nevis īstajam kreditoram, pilnīgi pārgrozītos.

Šīs likuma normas ir ar vispārēju raksturu, kas dod iespēju tās interpretēt pārāk plaši. Nepieciešams pēc iespējas konkrētāk formulēt cesijas ierobežojumus, jo prasījumiem ir jāapgrozās.

22. Parādnieka aizsardzība prasījuma tiesību nodošanas gadījumā nav likumdevēja iecietības, žēlastības akts, bet veido nepieciešamo korelātu ar viņa nepiedalīšanos prasījuma tiesību nodošanā, citiem vārdiem, nepieciešamo kreditora rīcības brīvības korelātu. Parādnieka tiesības uz iebildumiem un ieskaitu ir noteiktas CL 1808. pantā, kurš būtu jāprecizē.

23. Darba izstrādes gaitā autore nāca pie slēdziena, ka Civillikuma Saistību tiesību Devītā nodaļa “Prasījumu tiesību cesija” ir novecojusi un nepieciešama tās modernizācija šādos virzienos:

- 1) tiesību normu precizēšana un pilnveidošana;
- 2) cedenta un cesionāra atbildības paaugstināšana;
- 3) parādnieka aizsardzības palielināšana.

Priekšlikumi

1. Izteikt Civillikuma Saistību tiesību devīto nodaļu sekojošā jaunā redakcijā:

DEVĪTĀ NODAĻA

Prasījumu tiesību cesija

PIRMĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas tiesiskais pamats

1793. (1) Kreditors var nodot prasījumu pilnībā vai daļēji citai personai uz līguma pamata bez parādnieka piekrišanas.

(2) Prasījuma tiesības var pāriet citai personai uz likuma vai tiesas sprieduma pamata.

1794. Lietvedim un vispār katram vietniekam uz sava pilnvarojuma vai vietniecības pamata iegūti prasījumi jācedē tam, kā lietas viņš ved vai vispār ko atvieto.

1795. Ja kādam pienākas dot kādu lietu, tad viņam jācedē arī prasījumi, kas uz šo lietu attiecas.

1796. Kam jāatlīdzina otram par nozaudētām vai sabojātām lietām, tas var prasīt, lai cedē viņam arī prasības, kas attiecas uz šīm lietām.

1797. Kas apmierina kreditoru parādnieka vietā, tam pienākas regresa prasība pret parādnieku.

OTRĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas priekšmets

1798. (1) Par cesijas priekšmetu var būt visādi prasījumi, vienalga, vai tie izriet no līguma, vai no neatļautas darbības, starp tiem arī tādi, kuriem vēl nav iestājies termiņš, kā arī nosacīti un pat nākami un nedroši.

(2) Nākamos prasījumus var cedēt, ja tie cesijas brīdī ir pietiekamā mērā noteikti.

1799. Izņēmumi no 1798. panta:

- 1) prasījumi, kas aizliegti ar likumu;
- 2) prasījumi, kas izriet no ģimenes tiesībām;
- 3) prasījumi personas veselības un dzīves uzturēšanai;
- 3) prasījumi, pret kuriem nav iespējams regress;
- 4) līgumsods.

1800. Prasības cesija atzīstama par tā paša prasījuma cesiju, kurš ir prasības priekšmets; bet uz cesionāru pāriet tikai prasījuma tiesība, bet ne tā līgumiskā attiecība, no kuras šī tiesība izriet.

TREŠĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas forma

1801. Līgums par prasījuma cesiju pakļaujas tām pašām formalitātēm, kā noteikts galvenajai saistībai.

CETURTĀ APAKŠNODAĻA

Paziņojums par prasījuma cesiju

1802. (1) Cesionāra pienākums ir pienācīgā kārtā (ierakstītā vēstulē) paziņot parādniekam par cesiju.

(2) Parādniekam ir tiesības pieprasīt cesionāram uzrādīt pierādījumus prasījuma pārejai (cesijas līgumu).

(3) Fakts par prasījuma cesiju var attiekties uz trešajām personām un parādnieku no brīža, kad parādnieks to akceptējis vai arī saņēmis dokumenta kopiju, kas apstiprina prasījuma cesijas faktu vai arī jebkuru citu prasījuma cesijas fakta apstiprinājumu.

PIEKTĀ APAKŠNODAĻA

Cedenta atbildība

1803. Cedentam jānodod cesionāram viss, kas noder par prasījuma pierādījumu vai kas var sekmēt tā piedziņu, kā arī viss tas, ko viņš saņēmis no parādnieka jau pēc cesijas.

1804. Cedents ir atbildīgs cesionāra priekšā par cedētā prasījuma spēkā neesamību, tomēr viņš nav atbildīgs par no šī prasījuma izrietošās saistības neizpildi no parādnieka puses, izņemot gadījumus, kad cedents cesionāram sniedzis garantiju par parādnieku.

SESTĀ APAKŠNODAĻA

Cesijas sekas

1805. Cesija ir spēkā, pat ja parādnieks par to nezina.

1806. (1) Agrākais kreditors, neraugoties uz cesiju, vēl joprojām skaitās par tādu līdz tam laikam, kamēr cesionārs pienācīgā kārtā nav paziņojis parādniekam par cesiju. Līdz tam pašam laikam var arī parādu samaksāt cedentam, kā arī noslēgt ar viņu izlīgumu, un tāpat viņam paliek arī prasības tiesība.

(2) Ja prasījums ir cedēts vairākas reizes, saistības izpilde jebkura sekojoša kreditora labā ir uzskatāma par pareizu.

(3) Strīda gadījumā par pretenzijām uz prasījuma tiesību parādniekam ir tiesības atteikties veikt maksājumu kādam konkrētam kreditoram un izpildīt saistību, iemaksājot summu zvērināta notāra depozīta kontā.

1807. Cesionārs var no cesijas brīža darboties ar kreditora tiesībām un uz šā pamata rīkoties ar prasījumu, cedēt to savukārt citam un izlietot to pret parādnieku.

1808. (1) Cesionārs neiegūst ar cesiju vairāk un lielākas tiesības, nekā bijušas cedentam, bet pats prasījums pāriet uz viņu ar visām pie tā piederīgām un cesijas brīdī jau pastāvošām tiesībām, ciktāl par tām nav tieši noteikts izņēmums no šā noteikuma.

(2) Vēl nenomaksātie prasījuma procenti, kam iestāties samaksas termiņš, ja līgumā nav noteikts cits, paliek cedentam.

1809. Parādnieka stāvoklis ar cesiju nedrīkst pasliktināties, kādēļ cesionārs, ja viņam personīgi pieder kādas priekšrocības pret parādnieku, nedrīkst tās izlietot.

1810.(1) Parādniekam ir tiesības izvirzīt pret cesionāru jebkādas iebildumu, ko viņam bija tiesības izvirzīt pret cedentu brīdī, kad tika saņemts paziņojums par prasījuma cesiju.

(2) Ja parādraksts cedēts ar blanko uzrakstu, tad parādnieks var celt pret cesionāru nevien visus savus ievildumus pret viņu, bet arī tos iebildumus, kas

viņam bijušas pirms cesijas un tās laikā pret pēdējo cedentu un tiem iepriekšējiem cedentiem, kuru vārdi redzami no paša parādraksta.

(3) Savus pretprasījumus, kuru juridiskais pamats pret cedentu ir radies tajā laikā, kad viņam paziņots par cesiju, viņš var vērst ieskaitam arī pret cesionāru.

2. Izslēgt Civillikuma 1389. pantu.

ZINĀTNISKO PUBLIKĀCIJU SARAKSTS

I. Publikācijas (vai apstiprinājumi par publikāciju pieņemšanu publicēšanai) starptautiski recenzētos zinātniskos izdevumos

1. Vita Ņemenova. Cession contract – abstract action deal // Mediterranean Journal of Social Sciences, Nov. 2014; 5(22): 626–663. ISSN 2039-9340 print; ISSN 2039-2117 online (**SCOPUS datu bāze**)
2. Vita Ņemenova. Conditions of validity of the cession agreement and the claim's transition in the European and the Latvian Civil Law // Mediterranean Journal of Social Sciences, ISSN 2039-9340 print; ISSN 2039-2117 online (**SCOPUS datu bāze**) [Apstiprināts publicēšanai]
3. Vita Ņemenova. Legal regulation of cession in Latvia – the directions for the development of national law // European Integration and Baltic Sea Region: Diversity and Perspectives. The University of Latvia Press. Pp. 189–199. ISBN 978-9984-45-398-9.
4. Vita Ņemenova. Cesijas tiesiskais regulējums Latvijā mainīgos ekonomiskos apstākļos // Biznesa augstskolas Turība XIII Starptautiskā zinātniskā konference “Ilgtspējīga uzņēmējdarbība mainīgos ekonomiskos apstākļos” [Publikācija konferences krājumā un **EBSCO datu bāzē**].
5. Vita Ņemenova. Zur Frage über die Zession in Lettland // European Applied Sciences, 2013; 1: 241–243. ISSN 2195-2183.
6. Vita Ņemenova. Cesija jaunos ekonomiskos apstākļos, problēmas un risinājumi Latvijā // Daugavpils Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Starptautiskā zinātniskā konference “Eiropas integrācijas sociālā un ekonomiskā dimensija: problēmas, risinājumi, perspektīvas”. Daugavpils, 2012. 189.–195. lpp. ISSN 2255-8853; ISBN 978-9984-14-585-3, **GESIS SocioGuide datu bāze**
7. Vita Ņemenova. Cesijas attīstība civiltiesībās // Daugavpils Universitātes 7. Starptautiskās zinātniskās konferences “Sociālās zinātnes reģionālajai attīstībai 2012: finanšu kapitāla ietekme uz reģiona konkurētspēju”. Daugavpils, **GESIS SocioGuide datu bāze** [pieņemts publicēšanai]
8. Vita Ņemenova. Assignment in a Variable Economic Situation // Rīgas Stradiņa universitāte. 4th International Interdisciplinary Scientific Conference “Society. Health. Welfare”, Riga, **SHS Web of Conferences datu bāze** [pieņemts publicēšanai]
9. Vita Ņemenova. To the Issue of Cession in Latvia // Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 2013; 2(11): 138–143. ISSN 2281-3993 print; ISSN 2281-4612 online **Global Impact Factor: 0.682**

II. Monogrāfijas

1. Vita Nemenova. Legal regulation of cession, problems and perspectives. To the Issue of Cession in Latvia // Legal systems in contemporary conditions: current challenges and issues of the present. New York, 2013. Pp. 28–37. ISBN 978-1-940260-08-2.

III. Publikācijas (vai apstiprinājumi par publikāciju pieņemšanu publicēšanai) Latvijas recenzētos zinātniskos izdevumos

1. Vita Nemenova. Cesijas tiesiskā regulējuma modernizācija Latvijā – sabiedrības tiesiskās drošības un aizsardzības garants // Administratīvā un Kriminālā Justīcija, 2011; 2/3 (55/56): 182–187. ISSN 1407-2971.

IV. Starptautisko konferenču un kongresu recenzēto referātu pilnu tekstu (Proceedings) izdevumi (vismaz 3 lpp.)

1. Vita Nemenova. Cession in new economical conditions, related problems and their solution in Latvia // Starptautiskās zinātniskās konferences “Changes in Global Economic Landscape – in Search for New Business Philosophy” rakstu krājums. Rīga: Ventspils augstskola, RISEBA, Banku augstskola, 2011 (publikācija apstiprināta).
2. Vita Nemenova. Cesijas tiesiskais regulējums // Starptautiskās zinātniskās konferences “Valsts un tiesību aktuālās problēmas” zinātnisko rakstu krājums. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010. 291.–297. lpp. ISBN 978-9984-14-505-1.
3. Vita Nemenova. Cesija Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas civiltiesībās // Daugavpils Universitātes 52. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2011. 1279.–1285. lpp. ISBN 978-9984-14-521-1.
4. Vita Nemenova. Cesijas tiesiskais regulējums Latvijā: problēmas, risinājumi // Starptautiskās zinātniskās konferences “Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi perspektīvas” rakstu krājums. Rīga, 2011. 360.–364. lpp. ISBN 978-9984-47-048-1.
5. Vita Nemenova. Cesijas ierobežojumi līguma brīvības kontekstā // Starptautiskās zinātniskās konferences “Valsts un tiesību aktuālās problēmas” zinātnisko rakstu krājums. Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2011. 206.–2011. lpp. ISBN 978-9984-14-543-3.
6. Vita Nemenova. Parādnieka tiesības uz savlaicīgu informāciju kreditora maiņas gadījumā // Starptautiskās zinātniskās konferences “Cilvēkdrošības tiesiskie, socioloģiskie un psiholoģiskie aspekti” rakstu krājums. Rīga: Valsts policijas koledža, 2011. 320.–325. lpp.
7. Nemenova V. Cession agreement as one of the debt recovery bases. Trends of cession legal regulations’ modernizations in Latvia // Materials of the international research and practice conference “European Science and

Technology". Wiesbaden, Germany, 2012. Pp. 229–233. ISBN 978-3-9811753-6-3.

8. Vita Ņemenova. Возвращаясь к цессии // Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences "Tiesību attīstība mūsdienu sabiedrībā" rakstu krājums. Rīga: Sociālo tehnoloģiju augstskola, 2013. 60.–62. lpp. ISBN 978-9984-748-40-5.
9. Vita Ņemenova. To the Issue of Cession in Latvia. Proceedings of International Conference on Human and Social Sciences ICHSS [September, 20–22, 2013, Rome Italy], 2013; 7: 138–143. ISBN 978-88-34612-98-9.

V. Starptautisko konferenču tēzes

1. Vita Ņemenova. Cesija kā viens no parādu piedziņas firmu darbības pamatiem krīzes apstākļos // Starptautiskās starpdisciplinārās zinātniskās konferences "Krīze un tās pārvarēšanas iespējas" tēzes. Rīga: RPIVA, RSU, 2011. 30.–31. lpp. ISBN 978-9984-853-34-5.
2. Vita Ņemenova. Cesijas tiesiskā regulējuma modernizācija Latvijā – nacionālo tiesību attīstība mūsu dienās // Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences "Starptautisko un nacionālo tiesību attīstība mūsu dienās" rakstu krājums. Rīga: Sociālo tehnoloģiju augstskola, 2011. 73.–74. lpp. ISBN 978-9984-748-38-2.
3. Vita Ņemenova. Cesija Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas civiltiesībās // Daugavpils universitātes 52. Starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Daugavpils, 2009.
4. Vita Ņemenova. Līgumsoda piemērošana parādu piedziņā, kas balstīta uz cesijas līgumu // Daugavpils Universitātes 53. Starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Daugavpils, 2011. 103. lpp.
5. Vita Ņemenova. Cesijas līgums: teorija un prakse // Daugavpils Universitātes 54. Starptautiskās zinātniskās konferences tēzes. Daugavpils, 2012. 111. lpp.
6. Вита Неменова. К вопросу о цессии // Тēzes, Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Mūsdienu tiesību attīstības teorētiskās un praktiskās problēmas” Rīga: Sociālo tehnoloģiju augstskola, 2012. 89.–90. lpp. ISBN 978-9984-748-39-9.
7. Vita Ņemenova. Cesijas attīstība civiltiesībās // Daugavpils Universitātes 7. Starptautiskās zinātniskās konferences "Sociālās zinātnes reģionālajai attīstībai 2012: finanšu kapitāla ietekme uz reģiona konkurētspēju". Daugavpils, 2012. 46. lpp. ISBN 978-9984-14-589-1.
8. Vita Ņemenova. Assignment in a Variable Economic Situation // 4th International Interdisciplinary Scientific Conference "Society. Health. Welfare". Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2012. Pp. 79–80. ISBN 978-9984-793-19-1.
9. Vita Ņemenova. Cesijas līgums – abstrakts rīcības darījums // Daugavpils Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes 8. Starptautiskās zinātniskās konferences "Sociālās zinātnes reģionālajai attīstībai 2013" Tēzes. 2013. 34. lpp. ISBN 978-9984-14-639-3.

10. Vita Ņemenova. Conditions of validity of the cession agreement and the claim's transition in the European and the Latvian Civil Law // Proceedings of 9th International Academic Conference April 13–16, 2014, Istanbul, Turkey (online <http://www.iises.net/conferences/past-conferences/istanbul-conference-april-13-16-2014/>)

VI. Latvijas konferenču tēzes

1. Vita Ņemenova. Latvijas Civillikuma modernizācijas virzieni cesijas tiesiskā regulējuma jomā // RSU zinātniskās konferences tēzes. Rīga: RSU, 2011. 431. lpp.
2. Vita Ņemenova. Cesijas līgums – viens no Latvijas ārpustiesas parādu piedzinēju asociācijas biedru darbības instrumentiem // RSU zinātniskās konferences tēzes. Rīga: RSU, 2012. 450. lpp.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Attenhofer K. Der Gegenstand der Cession nach schweizerischem Obligationenrechte mit besonderer Berücksichtigung des heutigen gemeinen Rechtes // Zeitschrift für schweizerisches Recht. 1885.
2. Baur J. F., Stürner R. Sachenrecht. 17. Aufl. München, 1999.
3. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Zvaigzne ABC, 2007.
4. Bucher E. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht. 2. Aufl. Zürich, 1983.
5. Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības. 28.01.1937. / Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 28.01.1937., stājies spēkā 01.03.1993. Iegūts no: <http://www.likumi.lv>
6. Dernburg H. Das bürgerliche Recht des Deutschen Reichs und Preussens. 1–2 Aufl. Halle n. S., 1899. Bd. 2.
7. Crome C. System des deutschen bürgerlichen Rechts. Tübingen und Leipzig, 1902. Bd. 2, S. 324.
8. Civil Code of the Republic Lithuania 2000. Iegūts no: http://www.wipo.int/wipolex/en.text.jsp?file_id=202088
9. Estonia. Law of Obligations Act. 2000. Iegūts no: <http://www.legaltext.ee/text/en/X60032K1.htm>
10. Enneccerus L., Kipp Th., and Wolff M. Lehrbuch des bürgerlichen Rechts. 23.–27. Aufl. Marburg, 1927. Bd. 1.
11. Eck E. Vortrage über das Recht des Bürgerlichen Gesetzbuchs. 1.–2. Aufl. Berlin, 1903. Bd. 1.
12. Esser J., Schmidt E. Schuldrecht: ein Lehrbuch. 7. Aufl. Heidelberg, 1993. Bd. 1, Teilbd. 2.
13. Fikentscher W., Heinemann A. Schuldrecht. 10. Aufl. Berlin, 2006.
14. Gauch P., Schluep W., Schmid J., Rey H. Schweizerisches Obligationenrecht. Allgemeiner Teil. 7. Aufl. Zürich, 1998. Bd. 2.
15. Gernhuber J. Synallagma und Zession // Festschrift für Ludwig Raiser. Tübingen, 1974.
16. Gierke O. Deutsches Privatrecht. München und Berlin, 1917. Bd. 3.
17. Kalniņš E. Tiesisks darījums // Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
18. Kaser M., Knütel R. Römisches Privatrecht, 18. Aufl. München, 2005.
19. Keller M., Schöbi Ch. Das schweizerische Schuldrecht. 2. Aufl. Basel und Frankfurt a.M., 1985. Bd. 4; Komerckālas likums. 21.10.1998. / Latvijas Republikas likums. Pieņemts Latvijas Republikas Saeimā 21.10.1998., stājies spēkā 01.03.1999. // Latvijas Vēstnesis, 11.11.1998: 337/38.
20. Koziol H., Welser R. Grundriss des bürgerlichen Rechts. 12. Aufl. Wien, 2001.
21. Lambsdorff H. G., Skova B. Handbuch des Bürgschaftsrechts. München, 1994.

22. Larenz K., Wolf M. Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. 9. Aufl. München, 2004.
23. Larenz K. Lehrbuch des Schuldrechts. 14 Aufl. München, 1987. Bd. 1.
24. Leonhard F. Allgemeines Schuldrecht des BGB. München und Leipzig, 1929.
25. Luig K. Zur Geschichte der Zessionslehre. Köln, 1966.
26. Lüke G. Das rechtsgeschäftliche Abtretungsverbot // Juristische Schulung, 1992.
27. Lüke G. Grundfragen des Zessionrechts // Justische Schulung, 1995.
28. Mayer-Maly T. Römisches Privatrecht, 1. Aufl. Wien, 1991.
29. Matthias B. Lehrbuch des bürgerlichen Rechtes mit Berücksichtigung des gesamten Reichsrechts. 5. Aufl. Berlin, 1910.
30. Medicus D. Schuldrecht I Allgemeiner Teil. 15. Aufl. München, 2004.
31. Nörr K. W., Scheyhing R., Pöggeler W. Sukzessionen: Forderungszession, Vertragsübernahme, Schuldübernahme. 2. Aufl. Tübingen, 1999.
32. Oertmann P. Beiträge zur Lehre von der Abtretung des Eigentumsanspruchs // Archiv für die civilistische Praxis, 1915. Bd. 113.
33. Oertmann P. Das Recht der Schuldverhältnisse. 2. Aufl. Berlin, 1906.
34. Ogris W. In Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte, Band 1, Stichwort Abtretung, Berlin, 1971.
35. Oser H., Schönenberger W. Das Obligationenrecht. Halbbd. 1, Art. 1–183., Aufl. Zürich. 1929.
36. Palandt O. Bürgerliches Gesetzbuch. Kurzkommentar. 63. Aufl. München, 2004.
37. Popp F. Das Schuldanerkenntnis des Schuldners gegenüber dem Zessionar. Wien, 2001.
38. Reinicke D., Tiedtke K. Kaufrecht: Abzahlungsgeschäfte, Allgemeine Geschäftsbedingungen, Eigentumsvorbehalt, Factoring, Fernabsatzverträge und elektronischer Geschäftsverkehr, finanzierte Kaufverträge, Haustürgeschäfte, Leasing, Pool-Vereinbarungen, Produzentenhaftung, Teilzeit-Wohnrechtsverträge (Time sharing), UN-Kaufrecht und Verbrauchs-güterkaufverträge. 7. Aufl. München, 2004.
39. Sinaiskis V. Saistību tiesības. Rīga, 1940.
40. Stammler R. Das Recht der Schuldverhältnisse in seinen allgemeinen Lehren. Studien zum Bürgerlichen Gesetzbuch für das Deutsche Reich. Berlin, 1897.
41. Stampe E. Die Lehre von der Abtretung der Vindikation // Archiv für die civilistische Praxis. 1893. Bd. 80.
42. Stoll R. Die Globalzession. Nomos Universitätschriften, 2010.
43. Višņakova G., Balodis K. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Lietas. Valdījums. Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans īpašums, 1998.
44. Tuhr A. Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts. Tübingen, 1925. Halbbd. 2.
45. Torgāns K. Saistību tiesības. 1. daļa. Rīga, 2006.

46. Windscheid B. Lehrbuch des Pandektenrechts. 7. Aufl. Frankfurt a. M., 1891. Bd. 2.
47. Zehetner J. Zessionsrecht. Wien, 2007.
48. Анненков К. Н. Цессия договорных прав // Журнал гражданского и уголовного права. 1891; 2.
49. Ансон В. Р. Основы договорного права. Москва, 1947.
50. Барон Ю. Система римского гражданского права. Вып. Третий. Книга IV: Обязательственное право. 3-е изд. СПб.: Издание Книжного магазина Н. К. Мартынова, 1910.
51. Байбак В.В. Вопросы цессии // Кодекс, 2000; 10.
52. Байбак В. В. Обязательственное требование как объект гражданского оборота. Москва: Статут, 2005.
53. Белов В. А. Сингулярное правоприменение в обязательстве. Москва: ЮрИнфоР, 2000.
54. Белов В. А. Уведомление должника об уступке требования // Законодательство, 2001; 7.
55. Бекленищева И. В. Гражданско-правовой договор: классическая традиция и современные тенденции. Москва, 2006.
56. Виндшейд Б. Об обязательствах по римскому праву // Под ред. Думашевского А. Б. СПб.: Типография Думашевского, 1875.
57. Ефимов В. В. Догма римского права. Общая часть. СПб., 1893.
58. Годэмэ Е. Общая теория обязательств / Перевод с французского И. Б. Новицкого. Москва: Юриздат, 1948.
59. Грачев В. В. Притязание на неустойку // Очерки по торговому праву. Ярославль, 2006. Вып. 13. Гражданский кодекс Российской Федерации (1995). Москва, 1995. Ст. 383. // www.interlaw.ru/law/docs/10064072/10064072-001.htm
60. Гражданское право / Под ред. Суханова Е. А. Т. 1. Москва, 1998.
61. Гражданское право / Под ред. М. М. Агаркова и Д. М. Генкина. Т. 1.
62. Гражданское право: в 3 т.: учеб. для вузов / Под. ред. Сергеева А. П. и Толстого Ю. К. Т.1. 6-е изд., перераб. и доп. Москва: Изд-во Проспект, 2004. Ч. 2.
63. Гражданское и торговое право капиталистических государств. / Под ред. Е. А. Васильева. Москва, 1993.
64. Гражданское и торговое право капиталистических государств. Сборник нормативных актов для студентов факультета экономики и права. Ч. 1. Москва, 1973.
65. Гримм Д. Д. Лекции по догме римского права. Москва, 2003.
66. Дербург Г. Пандекты. Т. 2. Обязательственное право. 3-е изд. Москва, 1911.
67. Дженкс Э. Свод английского гражданского права. Москва, 1940.
68. Карсевич П.Л.. Гражданское обычное право Франции в историческом его развитии. Москва, 1875.

69. Коллектив авторов. Гражданское и торговое право зарубежных государств. Москва: Международные отношения, 2004.
70. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Часть первая (постатейный). / Под ред. Н. Д. Егорова и А. П. Сергеева.
71. Крашенинников Е. А. *Cessio legis* и *cessio judicialis* // Актуальные проблемы естественных и гуманитарных наук на пороге XXI века. Юриспруденция. Ярославль, 2000.
72. Крашенинников Е. А. Цессия виндикационного притязания // Построение правового государства: вопросы теории и практики. Ярославль, 1990.
73. Крашенинников Е. А. Правовая природа прощения долга // Очерки по торговому праву. – Ярославль, 2001. Вып. 8.
74. Крашенинников Е. А. Передача притязаний // Проблемы защиты субъективных гражданских прав. Ярославль, 2003. Вып. 4.
75. Крашенинников Е. А. Правовые последствия уступки требования // Хозяйство и право, 2001; 11.
76. Крашенинников Е. А. Основные вопросы уступки требования // Очерки по торговому праву: Сб. науч. тр. / Под ред. Е. А. Крашенинникова. Вып. 6. Ярославль, 1999.
77. Крашенинников Е. А. Распорядительные сделки // Сборник статей памяти М. М. Агаркова. Ярославль, 2007.
78. Крашенинников Е. А. Условие в сделке: понятие, виды, допустимость // Очерки по торговому праву. Сборник научных трудов. Ярославль: Изд-во Яросл. ун-та, 2001. Вып. 8.
79. Крашенинников Е. А. Допустимость уступки требования // Хозяйство и право, 2000; 8.
80. Малышев К. Гражданские законы Калифорнии. В сравнительном изложении с законами Нью-Йорка и других восточных штатов с общим правом Англии и Северной Америки. Т. 3. СПб., 1906.
81. Мамулян А. С., Кашкин С. Ю. Англо-русский полный юридический словарь. Москва, 1993.
82. Мейер Д. И. Русское гражданское право. Ч. 2. Москва: Статут, 1997.
83. Муромцев С. А. Гражданское право Древнего Рима. Москва, 1883.
84. Новоселова Л. А. О перемене лиц в обязательстве // Хозяйство и право, 2009; 5.
85. Новицкий И. Б. Римское право. Москва, 1994.
86. Покрлевский И. А. История римского права / Под ред. И. В. Рака. СПб.: Летний сад, 1998.
87. Постановление Президиума ВАС РФ от 30.03.2010. по делу № 16283/09 // Вестник ВАС РФ, 2010; 6.
88. Почуйкин В. В. Уступка права требования: Основные проблемы применения в современном гражданском праве России. Москва: Статут, 2005.

89. Рясенцев В. А. Представительство и сделки в современном гражданском праве. Москва, 2006.
90. Самонд Дж. и Вильямс Дж. Основы договорного права. Москва, 1955.
91. Серебровский В. И. Договор страхования жизни в пользу третьего лица // Ученые труды ВИЮН, 1947. Вып. 9.
92. Сводъ гражданских узаконений губерний Прибалтийских / Сост. В. Буковский. Рига, 1914. Т. 2.
93. Тархов В. А. Гражданское право. Курс. Общая часть. Уфа, 1998.
94. Тузов Д. О. Теория недействительности сделок: опыт российского права в контексте европейской правовой традиции. Москва, 2007.
95. Чуваков В. Б. К вопросу об уступке будущих требований. Юридические науки // Материалы Всероссийской научной конференции, посвященные 200-летию Ярославского государственного университета им. П. Г. Демидова. Ярославль: Изд-во Яросл. ун-та, 2003.
96. Черепяхин Б. Б. Правоприемство по советскому гражданскому праву. Москва, 1962.
97. Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. Т. 2. Москва: Международные отношения, 1998.
98. Хаскельберг Б. Л. Об основании и моменте перехода права собственности на движимые вещи по договору // Правоведение, 2000; 3.
99. Хвостов В. М. Система римского права. Москва: Спарк, 1996.
100. Шап Я. Основы гражданского права Германии. Москва, 1996.
101. Эннексерус Л. Курс германского гражданского права. Том I. Полутом 2. Москва, 1949.